

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 5 / 2016

číslo 4

Jan Hus –
duchovní rebel
české katolické
církve

Husův odkaz jako
inspirace

Anketa na téma
Jan Hus očima
zástupců různých
náboženství

Jde o pravdu

Klíč na cestě

Unitáři
v Rakousku

Obec unitářů
v Brně

Jan Hus dnešku

Opravdovost duchovní cesty

Milí čtenáři a milé čtenářky,

toto číslo jsme se rozhodli z velké části věnovat významné postavě českých duchovních dějin – mistru Janu Husovi. Proč právě jemu? Téměř přesně před rokem, 6. 7. 2015, uplynulo šest set let od upálení tohoto českého náboženského reformátora a v listopadu téhož roku se konal unitářský teologický seminář, zaměřený na hledání duchovní a mravní inspirace v životě a díle Jana Husa s přihlédnutím k potřebám českého unitářství. Tři příspěvky z uvedeného semináře se také staly základem tohoto čísla. Autoři hledali styčné body se současným českým unitářstvím. Asi nejvíce na postavě Jana Husa zaujala jeho morální integrita, se kterou byl ochoten hájit boží pravdu až do obětování svého života. To je něco, co se v českých dějinách objevuje jen velice zřídka. Proto není náhodou, že si jeho památku připomínáme i po tolika letech.

Oslovili jsme také církevního historika Jaroslava Hrdličku, aby zhodnotil, co nového se v poslední době objevilo v husovském bádání. Důležitým závěrem mimo jiné je, že v posledních letech je mezi křesťanskými církvemi stále více zdůrazňován ekumenický rozměr postavy Jana Husa. V další části časopisu byl dán prostor k vyjádření některých zástupců světových náboženství a jednoho představitele českých ateistů, u nichž jsme zjišťovali, jestli Jan Hus může oslovit i někoho, kdo je jiného vyznání než křesťanského. Český reformátor jimi byl vnímám značně pozitivně, což dokládá, že opravdovost života nezná konfesních hranic. Nezapomněli jsme ani na Norberta Fabiana Čapka a jeho archivní text, v němž představil tři podoby Jana Husa. Jednoho kacíře, druhého oslavence a třetího vítěze. Dal nám na vybranou, kterého si nejraději zvolíme my. On sám dal přednost Husovi vítěznému. Otiskli jsme také Pražské prohlášení Mezinárodního ekumenického společenství, ve kterém je vyjádřena naděje, že Jan Hus by mohl být rehabilitován jako reformátor církve zneplatněním jeho odsouzení coby heretika.

Dalším tématem čísla je opravdovost duchovní cesty. Toto téma nebylo vybráno náhodou, neboť úzce souvisí s Husovým životem. Své příspěvky nám ochotně poslaly dvě unitářské duchovní Jarmila Plotěná a Karolina Sofia Pavala.

Prostor k představení měli také unitáři z Brna, jejichž obec patří v rámci NSČU k těm nejstarším s nepřerušenou tradicí od svého vzniku. Nezapomněli jsme ani na naše zahraniční unitářské přátele, tentokrát z Rakouska. Popsali nám, jak vzniklo jejich mladé společenství a jakými cestami se chtějí ubírat v budoucnosti. A úplně na závěr jsme připravili i malé povídání pro naše nejmenší z pera M. Hosenseidlové. I oni mohou rozeznávat pravdu od nepravdy a díky našemu příkladu si pak v dospělém životě raději vybrat pravdu.

Na závěr tohoto úvodníku bych vám rád popřál hodně duchovní síly, odvahy a statečnosti, kterou můžeme v životě stále čerpat z velikého odkazu mistra Jana Husa a jeho následovníků.

Luděk Pivoňka

OBSAH

- 1 Editorial

ŽIVÉ TÉMA: JAN HUS DNEŠKU

- 3 Jan Hus – duchovní rebel české katolické církve (*Luděk Pivoňka*)
6 Jan Hus a jeho cesta Pravdy (*Jan Všečetka*)
11 Husův odkaz jako inspirace pro české unitáře i dnešního člověka (*Radovan Lovčí*)
16 Jan Hus a česká společnost (*rozhovor s historikem Jaroslavem Hrdličkou*)
21 Anketa na téma Jan Hus očima zástupců jiných světových náboženství
a sdružení českých ateistů

Z ARCHIVU

- 27 Který Hus je ti nejbližší? (*Norbert Fabian Čapek*)

STUDIE, ZAMYŠLENÍ: OPRAVDOVOST DUCHOVNÍ CESTY

- 30 Jde o Pravdu (*Jarmila Plotěná*)
33 Klíč na cestě = pravost duchovní cesty (*Karolina Sofia Pavalá*)

DUCHOVNÍ ROZHLÉDNUTÍ

- 35 Žít v pravdě. Význam Jana Husa pro dnešek. Pražské prohlášení
Mezinárodního ekumenického společenství (IEF)

ČESKÉ UNITÁŘSKÉ OBCE A SKUPINY

- 37 Obec unitářů v Brně (*rozhovor s předsedou a s duchovní obce*)

UNITÁŘSTVÍ VE SVĚTĚ, DĚJINY A SOUČASNOST

- 40 Unitářství v Rakousku (*rozhovor s předsedou místní organizace Alim Gronnerem*)

DĚTSKÉ STRÁNKY

- 42 Jakou hodnotu má pravda (*Milena Hosenseidlová*)

Jan Hus – duchovní rebel české katolické církve

Luděk Pivoňka

Komu patří Jan Hus? Reformačním církvím nebo katolické církvi? Nebo někomu jinému? Podle mého názoru Hus patří všem, kteří se chtějí inspirovat jeho životem a dílem. To znamená, že patří také nám, českým unitářům. Minulý rok jsme si připomněli 600. výročí od jeho upálení. Jak si tedy co nejlépe zpřítomnit duchovní odkaz tohoto českého reformátora? Tím, že si 6. července uděláme příjemný den volna, jak to obvykle bývá i u jiných státních svátků, nebo se hlouběji zamyslíme nad hodnotami, které vyznával tento duchovní velikán našich dějin? Já jsem si vybral druhou možnost, a proto bych se pokusil stručně naznačit, proč si Jana Husa upřímně vážím.

Pomník Jana Husa v Plzni-Doubravce, autorem sochy je Vojtěch Šíp. (Foto Luděk Pivoňka.)

Za prvé je to jeho kritický postoj k vnitřnímu stavu tehdejší katolické církve. I když se k Husovi povětšinou hlásí evangelické církve, je třeba otevřeně přiznat, že Hus žádnou novou církev nezaložil. On se považoval za katolického křesťana, který chtěl své církvi pomoci k větší ryzosti. Inspiroval se především učením anglického

reformátora Jana Viklefa. Byl tedy originálním myslitelem, nebo jen kopíroval tvrzení někoho jiného? Ani jedna možnost není zcela správná. Hus z Viklefa přijímal jen to, co sám považoval za dobré a pravdivé. Co se mu zdálo dogmaticky nejisté, to raději ponechával stranou. Jak se tedy Hus díval na českou katolickou církev na

přelomu 14. a 15. století? Pravou církev vnímal jako společenství svatých, kteří žijí v boží milosti a jsou bez smrtelných hříchů. Pokud papež, kardinálové a další církevní představitelé jednají hříšně, nepatří k boží církvi a není potřeba je poslouchat. Podle Husa je jedinou a pravou hlavou církve pouze Ježíš Kristus. To bylo v oněch časech revoluční tvrzení. Někteří teologové jeho doby přitom tvrdili, že skutečnou hlavou církve je papež a jejím tělem jsou kardinálové. Proto jsem si dovolil Husa nazvat duchovním rebellem (buřičem).

Tímto pevným postojem Hus významně ohrožoval autoritu katolické církve. Nebylo tedy divu, že se jej koncilní představitelé pokusili co nejrychleji umlčet. Kdyby Hus odvolal, zradil by tím vše, co předtím hlásal. Možná by si zachránil holý život, ale ztratil by svoji věrohodnost. Co bychom udělali v jeho situaci my dnes? Tady se podle mého názoru lámou lidské charaktery. Ti, co vytrvali a nezdali, zůstanou v naší paměti i v budoucnosti. Jejich památka bude připomínána i po mnoha letech. Ti, co zradili, pak budou rychle zapomenuti. Podívejme se na některé světské vládce. Ve své době byli velmi mocní a dnes o nich nevíme skoro nic. Je to náhoda, nebo určitá zákonitost? Dějiny se mění, ale velké ideje zůstávají. Stejně tak i morální integrita výjimečných jedinců. Hus jasně rozlišoval mezi křesťany, kteří žijí podle příkladu Kristova, a těmi, kteří žijí podle příkladu Antikristova. Ti nejsou pravou boží církví. Podle mne to platí o jakémkoliv duchovním společenství. Buď lidé žijí podle ideálů, anebo nikoliv. Určitě to také platí i o českých unitářích. Pravým unitářem není ten, kdo krásně a sladce hovoří o unitářských principech, ale ten, kdo také podle nich žije. Nestačí být proto zapsán jen v unitářské kartotéce, ale vnitřní unitářství musí být též zaznamenáno v lidském srdci.

Jakou další inspiraci jsem našel u Jana Husa? Zcela jistě by to byla jeho oddanost pravdě. Pravdu miloval natolik, že byl ochoten pro ni obětovat vše. Co bylo ale na pravdě tak fascinujícího? Pro Husa nebylo hledání pravdy pouhým filozofickým cvičením, ale otázkou života a smrti. Husova pravda byla totožná s boží pravdou zjevenou v Písmu svatém. Proto nebyl ochoten dělat žádné kompromisy. Zradit

pravdu znamenalo zradit Boha. Pro kostnické soudce však pravda znamenala něco jiného. Hus v jednom dopise zmínil tuto zajímavou příhodu: Jeden učený doktor se ho pokoušel přesvědčit, že kdyby koncil tvrdil, že má jen jedno oko a on měl dvě, měl by toto tvrzení přijmout. Díky koncilu totiž může být vše prohlášeno za dobré a povolené. Hus tento příklad odmítl, neboť jeho rozum mu říkal něco jiného. Po delší rozmluvě pak onen doktor uvedl, že asi nedal vhodný příklad. Tato událost ukazuje, jak si v té době poslušnost představovali někteří účastníci kostnického sněmu.

Kdyby se takovéto chápání pravdy udrželo až do naší přítomnosti, mám obavu, že by Čechy zůstaly trvale středověké. Bohužel je třeba konstatovat, že středověká Evropa se myšlenkově nikam výrazně neposouvala, neboť filozofie byla jen služkou teologie. Veškerá boží pravda byla zachycena v Písmu svatém a v katolické tradici. Zpochybňovat tuto víru bylo nebezpečným kacířstvím. Toto nepružné středověké myšlení je dnes asi nejvíce patrné na současném islámu. Podle mého názoru toto náboženství od svého vzniku neprošlo žádnou výraznější reformou. Proto se někteří lidé tolik obávají o svoji budoucnost, pokud by tato nábožensko-politická ideologie významně převážila v současné Evropě. V této neklidné době jsem upřímně rád, že se v dějinách čas od času objevovali jednotlivci, kteří odvážně rebelovali proti neomylným autoritám. Díky nim se zrodilo také unitářství, které se snažilo a stále snaží reformovat tradiční náboženství. Oproti Husovi jdou unitáři až ke kořenům. S Husem mají přitom společné hluboké zaujetí pro pravdu a důraz na rozum ve věcech, které lze zkoumat přirozenou metodou.

Třetí inspiraci bych u Jana Husa hledal v jeho osobním vztahu k Nejvyšší Skutečnosti. Pro něj nebyl Bůh pouhou filozofickou představou, ale živou realitou. Proto byl tak zapáleným reformátorem, neboť byl přesvědčen, že Bůh stojí na jeho straně. V jednom dopise z Kostnice vyjádřil pevnou víru, že kostniční soudcové jsou jako motýli, kteří se rozletí po okolí a jejich rozhodnutí budou pevná jako pavučina, neboť nedokážou přemoci boží moc, která byla v něm. Díky této boží síle dokázal odolávat tak

velkému tlaku, jako byl ten církevní v Kostnici. Hus postavil svůj život na pevné boží skále. Jeho život sice skončil na hranici, ale jeho ideje žijí dodnes. Bůh totiž působí skrze své posly v dějinách neustále. Když se najdou lidé, kteří jsou pro boží sílu otevření, mohou se dít velké věci. To může platit i pro dnešní unitáře. Pokud bude unitářství otevřeno transcendenci, bude svůj dům stavět na skále. Pokud se bude opírat jen o nedokonalé lidské schopnosti, bude stavět svůj dům na písku. Když přijde vichřice, povodeň a jiné přírodní katastrofy, dům na písku se rychle zhroutí. České unitářství tak nemá svoji budoucnost předem danou. Mohl bych vyjmenovat různé unitářské obce, které vznikly za první republiky a dnes už neexistují. Naopak dnes se k náboženské společnosti hlásí nové obce, které předtím neexistovaly. Tento stav je dokladem, že unitářství se stále vyvíjí a proměňuje a to je jeho velkou předností. Důležité je, že přes všechna bolestná období v životě NSČU je v ní stále přítomna touha

hledat a objevovat Nejvyšší Pravdu a být s ní v hlubším spojení.

Na závěr svého krátkého článku bych si položil základní otázku. Co tedy dobrého přineslo Husovo reformní úsilí českým zemím? Je historickou skutečností, že od jeho smrti až do bitvy na Bílé hoře české země postupně přestávaly být katolické. Většina národa následovala myšlenky Jana Husa a jeho následovníků. Dokonce i dnešní katolická církev se na Jana Husa dívá mnohem smířlivěji. V jeho časech ho považovala za nebezpečného arcikacíře, v nedávné době ho papež Jan Pavel II. nazval reformátorem církve a také ocenil bezúhonnost jeho osobního života, úsilí o vzdělání a snahu o mravní povznesení národa. I to je nepřímé ovoce Husova snažení. Katolická církev od té doby prošla významnými změnami a velmi jí pomohlo a prospělo oddělení od světské moci. Nyní se může plně soustředit na to, co je v křesťanství podstatné. Žít v souladu s Kristovým evangeliem, jak si to přál mučedník a světec mistr Jan Hus.

Obraz nazvaný
Mistr Jan Hus káže
v kapli Betlémské,
autor Věnceslav
Černý (1865–1936).
(Převzato z: https://commons.wikimedia.org/wiki/e:%C4%8Cern%C3%BD,_V%C4%9Bnceslav_-_Mistr_Jan_A1%C5%BEE_v_kapli_msk%C3%A9.jpg.)

Jan Hus a jeho cesta Pravdy

(narozen kolem 1370, pravděpodobně Husinec, zemřel 6. 7. 1415 Kostnice)

Jan Všeťka

Dne 6. července 2015 uplynulo šest set let od smrti reformátora, kazatele a myslitele Jana Husa. Úvaha, která bude následovat, nám připomene a zvýrazní, co může jeho odkaz znamenat pro nás dnes.

Jaká doba vlastně Husovi předcházela?

Počátkem 14. století skončilo teplé období středověku a nastala takzvaná malá doba ledová, jejíž počátek se vyznačoval deštivým obdobím od jara do podzimu. To mělo vliv na nízkou úrodu a časté hladomory.

Od roku 1347 se z jihu Itálie začala šířit černá smrt čili dýmějový mor. Čechy více zasáhla až její druhá vlna (1357–1363). Z evropské populace, která čítala mezi sedmdesáti pěti až sto miliony obyvatel, snad až třetina zahynula.

Církev nebyla schopna uklidnit nespokojené nálady lidu. Narůstal odklon od církve a flagelantství. Kláštery, které se jako jedny z mála institucí pokoušely léčit nakažené, přicházely přenesením infekce o svoji duchovní elitu a i tím morálně upadaly.

V českých zemích se zastavila kolonizace, opakovaly se morové epidemie, nezadržitelně klesaly výnosy kutnohorských stříbrných dolů, český groš ztrácel hodnotu, šlechtě a klášterům nepostačovaly k životu tenčí se příjmy z feudální renty, církev byla tvrdě kritizována. Byla to krize v lecčems podobná té dnešní.

Vše se zdálo ukazovat na postupné naplňování biblických proroctví a blížící se čas konce. Praha jako město, které si Karel IV. coby římský císař zvolil za své sídelní město, byla po Římu a Avignonu třetí v množství kněží v poměru k ostatním obyvatelům. Rozmáhal se kariérismus v duchovenské službě. Spíše než o péči o duchovní potřeby lidu šlo o získání dobře placeného místa lidmi, kteří pro ně neměli žádné předpoklady a najímali si z chudého kléru své zástupce. Proto se zde již za Karla IV. objevili reformní kazatelé jako Konrád Waldhauser, Jan Milíč nebo později Matěj z Janova.

Jan Hus. (Tobias Stimmer 1587, dřevorez, www.commonswikimedia.org/wiki/File:Stimmer_Jan_Hus.jpg.)

Do této doby se tedy Hus narodil přibližně roku 1370 pravděpodobně v Husinci u Prachatic jako chudý poddaný. Zpočátku se učil ve farní škole číst, psát, počítat, znát katechismus a základy latiny. Zhruba v šestnácti letech odešel na univerzitní studia do Prahy. Zpočátku bylo jeho motivací dobré živobytí a váženost mezi lidmi. Po setkání s Kristem však zakusil sílu

Kozí Hrádek, kde Jan Hus pobýval několik měsíců v roce 1413, okres Tábor. (Foto www.commons.wikimedia.org/wiki/File:Koz%C3%AD_Hr%C3%A1dek_163.jpg.)

boží lásky, která se stala hybatelem k proměně a naplnění jeho života i života lidí, které svým příkladem oslovil. S tím patrně vzrostla i obliba jeho kázání u prostého lidu.

Roku získal 1393 hodnost bakaláře na základní artistické fakultě a roku 1396 se stal mistrem svobodných umění. Již jako mistr teologie (1398) byl vysvěcen na kněze (1400) a začal kázat v kostele sv. Michala v Praze a od 14. března 1402 v Betlémské kapli, kam za ním chodily davy lidí. V roce 1401 byl Hus zvolen děkanem artistické fakulty a v roce 1409 rektorem univerzity, kde se stavěl za větší podíl Čechů na řízení univerzity kvůli sporu o Viklefa.

Spisy Johna Wycliffa (počeštěně Jana Viklefa) se do Čech dostaly s českými studenty anglických univerzit. Kromě chudé církve a kritiky zlořádů Viklef zastával učení o *remanenci*, tedy o připomínce Krista přijímáním chleba a vína jako symbolů. Byl filozofickým realistou, platonské ideje či pravzory všech věcí pro něj byly skutečné, vše ostatní považoval za nahořilé, proměnlivé a pomíjivé. Kolem jeho názorů

se na pražské univerzitě rozhořel boj, v němž zvítězili „čeští“ realisté proti „německým“ nominalistům (pro ně ideje nejsou skutečné, jsou to jen jména).

Král Václav IV. podpořil realisty vydáním Kutnohorského dekretu. Ti mu naopak slíbili podporu jeho politiky, zejména při úsilí o znovuzískání koruny krále Svaté říše římské. Husův učitel Stanislav ze Znojma se snažil realismus českého reformního křídla v otázce přijímání chleba a vína smířit takzvanou *participací*, kdy chléb a víno má podíl na těle a krvi Krista. Přesto se nominalisté postavili proti reformě a odešli z Prahy do Lipska. Univerzita ztratila čtyři pětiny akademické obce, což se projevilo jejím úpadkem. Situace byla komplikovaná i dalšími politickými spory, kdy každá skupina stranila jinému papeži. Václavův dekret, který změnil hlasování na univerzitě, překvapil většinu účastníků sporu.

Ačkoli se Hus držel většiny Viklefových článků, jako odmítání odpustků, odporu ke svatokupectví, bohatství církve, kupování církevních

úřadů i mnohoobročnictví (jejich kumulace), tak remanenci nezastával (pravděpodobně převzal názor Stanislava ze Znojma) ani nevyučoval z kazatelny.

Hus byl poprvé exkomunikován arcibiskupem Zbyňkem Zajícem z Hazmburku, pak znovu v roce 1411 pisánským vzdoropapežem Janem XXIII. kvůli tomu, že chválil papeže v Avignonu. Hus přesto nadále kázal a obhajoval Viklefa. Nakonec se arcibiskupova a Husova strana smířily v červenci 1411, ale již začátkem září 1411 Zbyněk Zajíc utekl z Prahy a za necelý měsíc zemřel. Další arcibiskup Albík z Uničova se již úplně podřídil dvoru Václava VI.

Spor se vyhroutil, když Hus kritizoval křížovou výpravu vedenou v roce 1412 Janem XXIII. proti králi Ladislavu Neapolskému. Papež slíbil odpustky každému bojovníkovi. Jan Hus odsoudil odpustkovou bulu a papeže označil za Antikrista. Následující vzbouření lidu Václava VI. znepokojilo. Štěpán z Pálče, děkan teologické fakulty, reagoval odsouzením čtyřiceti pěti Viklefových článků a zákazem je dále šířit.

Jan Hus byl v říjnu 1412 Janem XXIII. dán do klatby a s ním i všichni, kdo se s ním přátelili. Papež přikázal pražského kazatele zajmout a soudit podle církevních zákonů. Také nařídil zbořit Betlémskou kapli. Tehdy se klatbou stížený mistr odvolal ke Kristu jako „nejvyššímu soudci“.

Nad místy, kde Jan Hus pobýval, byl vyhlášen interdikt (tedy zákaz všech církevních obřadů včetně mší, svateb, pohřbů a podobně). To donutilo Husa opustit Prahu a odejít na venkov. Občas se však do Prahy vracel, od dubna 1413 žil většinou v okolí Koziho Hrádku pod ochranou Anny z Mochova. Tady napsal své hlavní dílo *O církvi*. Za rok však odtud musel utéci před morem.

Teologická fakulta označila v roce 1413 Husa za heretika kvůli nauce o svátostech, svatých a odpustcích i odporu proti autoritě církve, před kterou upřednostňuje osobní výklad bible, a neposlušnosti vůči papeži, biskupům a kněžím.

V dubnu 1414 se Hus tajně vydal do Prahy, kde sepsal několik listů. Koncem dubna vytkl Jan XXIII. litomyšlskému biskupu Janovi rozšíření Viklefova a Husova učení v Čechách a požádal ho, aby napomenul pražského arcibiskupa Konráda z Vechty. V tomto čase Jean Gerson,

kancléř pařížské univerzity, obeslal arcibiskupa Konráda seznamem Husových bludů obsažených v traktátu *O církvi*. Až do odjezdu na svolaný Kostnický koncil žil Jan Hus pod ochranou svých příznivců mimo Prahu.

Koncil svolaný Janem XXIII. na naléhání římského krále Zikmunda do Kostnice u Bodamského jezera měl ukončit rozvrat západní církve, reformovat ji jako celek a odstranit současné hereze. Z toho bylo jasné, že soud s Janem Husem, který začal u dvora Alexandra V., bude figurovat jen jako jeden z více podstatných bodů koncilu.

Jan Hus, pozván králem Zikmundem, se dne 11. října (dosud bez královského přípisu) vydal na cestu. Domníval se, že mu bude umožněno svobodně rozmlouvat o své nauce a víře, ale neuvědomil si, že s ním bude již od počátku v Kostnici veden právní proces, který bude pokračováním neuzavřeného předešlého procesu.

Papež v Kostnici zrušil nad Husem klatbu, aby nekomplikoval pobyt ve městě ostatním účastníkům koncilu. V té době v Praze Jakoubek ze Stříbra začínal podávat přijímání pod obojím způsobem, což Hus schvaloval. Sám však nikdy pod obojí nepodával.

V dalším jednání žalobce Michal de Causis Husa obvinil z osmi bludů v církvi, dva dny nato byl Jan Hus uvržen do cely kláštera na ostrově v Bodamském jezeře, kde byl držen až do března 1415. V cele bylo vlhko a tma, proto není divu, že tam Hus onemocněl. V Praze bylo Husovo zatčení vnímáno jako porušení Zikmundova průvodního listu, moravští přední pánové si proto u Zikmunda stěžovali. Zikmund po svém příjezdu do Kostnice žádal kardinály, aby Husa propustili, avšak ti pohrozili, že sněm rozpustí. Král s ohledem na svou primární snahu odstranit rozkol v církvi nakonec ustoupil, dostal však slib, že Hus bude veřejně vyslyšen. Zároveň vězňitelé pražskému kazateli změnili vazební podmínky tak, že si již nikdo nestěžoval. Přestože během věznění onemocněl, podle možností Hus i v Kostnici pokračoval v psaní a sepsal například spis *O manželství*.

V procesu přerušovaném výměnami na politické scéně (například útekem papeže Jana XXIII., který byl vzápětí sesazen) byl Jan Hus

Mistr Jan Hus na hranici v Kostnici. (Autorem je Kamil Vladislav Muttich, zdroj: www.commonswikimedia.org/wiki/File:Muttich,_Kamil_Vladislav_-_Mistr_Jan_Hus_na_hranici_v_Kostnici_1415.jpg?uselang=cs.)

obviněn z hlásání Viklefových nauk a obrany jeho článků. Členové sněmu se nevzdávali naděje, že Hus odvolá a předložili mu zúžený seznam článků, které měl odvolat. On však chtěl, aby mu doložili jeho omyly, potom že odvolá. Disputace mu nebyla povolena. Husovy knihy bylo přikázáno spálit a Jan Hus byl označen za zatvrzelého kacíře. Podle církevního práva měl být odsvěcen. Nakonec Hus opět odmítl odvolat. Sněm se vzdělanci odevzdal světské spravedlnosti.

Král Zikmund jako zástupce svého bratra Václava předal Husa místnímu pánu a ten poté radě města Kostnice k provedení rozsudku. Popraviště se nalézalo za městskou branou při cestě k hradu Gottlieben. Hus si zpíval mariánskou píseň (*Kristova panno nejmilejší*) a přesvědčoval lid, že neučil bludy. Když byl přivázán k hranici, nabídl Husovi Zikmundův maršálek

z králova rozkazu odvolání, aby si zachoval život. Hus to odmítl a kat zapálil hranici. Popel s ostatky byl po Husově upálení vhozen do Rýna, aby se z hrobu nestalo poutní místo.

Hus podle svého přesvědčení zůstal až do konce života věrným katolíkem, v jeho chování vidíme prvky mariánské zbožnosti. Křesťané, kteří se modlí *Otčenáš*, často netuší, že za dnešní podobu této modlitby vděčíme Husovu překladu. Do té doby se ho vzdělanci modlili latinsky a prostý lid měl jen „mantru“ *Krleš, krleš* (*Kyrie eleison*).

Jan Hus byl papežem Janem Pavlem II. po více než pěti stech padesáti letech nazván reformátorem církve. Nebyl buřič, byl to přemýšlivý člověk, který si vytvářel vlastní teologický názor. Ten vycházel z dobové skutečnosti a přitom řešil také její rozpory. Svým důrazem na evangelium se Hus pokusil o návrat k prvotní-

mu křesťanství ve smyslu Ježíšova výroku: „Kdo chce být mezi vámi největší, ať je služebníkem všech.“ Nastoluje téma prosazení individuálního svědomí ukotveného v Bohu proti instituci.

Teolog Ctirad Pospíšil na Husa promítá reformátory Savonarolu či Kalvína s jejich touhou po morální dokonalosti, kterou nazývá inkviziční mentalitou. Kardinál Vlk zdůrazňuje jeho hluboký zájem o evangelia.

Už rok po své smrti byl Hus v Čechách uctíván jako světec. Byl fanatikem boží pravdy, a tím si získal své následovníky, kteří obdivovali jeho étos. Pokud by odvolal, byl by do smrti vězněn, jak se o tom přesvědčil Jeroným Pražský, který nakonec raději odvolal své odvolání a byl také upálen. O přesné fyzické podobě Jana Husa nevíme nic, neboť všechna zobrazení jsou projekcí dobového ideálu na Husovu osobu.

Palackého božnost jako vztahování se k dokonalému, k hodnotám vyšším, než je pouhý věcný a osobní zájem, je dobře vidět právě u Husa. Když se dočítáme, že Češi jsou nejbezbožnějším národem na světě, může překvapivě tato představa propůjčovat českému duchu jedinečnost, spojenou se zbožností. Pokud náš národ oplývá tím, čemu Palacký říká „božnost“ a Masaryk „bažení po nekonečnosti“, může to být právě tím, že naše náboženské citění bylo mnohokrát otřeseno. Pak má tento národ k náboženství zvláště výsadní a niterný vztah. Ten však nevychází z myšlení na okamžitý prospěch a přežití, ale vztahuje se k bytí, pravdě a zpřítomněné věčnosti, principům, jež nás přesahují.

Masaryk i Palacký považují za pravou humanitu to, co se ukazuje spíše v péči o blízké a také o ty, s nimiž jsme svázáni osudem, než v divadelních gestech. Hus nás k tomu nabádá: „Za druhé o to stůjte, co je nebeské.“

Masaryk se ptá, zda je možné, aby se to, co národem hýbalo čtyři sta let (15.–19. století) a co bylo podle Palackého plodem naší nejslavnější doby, přerušilo; zda je možné, aby se tento náboženský vývoj přerušil kvůli jiným starostem, hospodářským, národnostním, politickým. A odpovídá jednoznačně: „Ne. To není vůbec myslitelné.“

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA:

Kantůrková, Eva, *Jan Hus*, Praha: Ideál 2008.

Šmahel, František, *Jan Hus*, Praha: Argo 2013.

Sedlák, Jan Evangelista, *M. Jan Hus*, 1915 (Olomouc: Matice cyrilometodějská 1996, reprint).

Pospíšil, Ctirad V., *Mistr Jan Hus – ideál v postideologické epoše*, in: *Gratia autem Dei sum id quod sum et gratia eius in me vacua non fuit*. Pocta profesoru Zdeňku Kučerovi k osmdesátým pátým narozeninám, Chomutov: L. Marek 2015.

<http://husitstvi.cz/clanky/zmeny-klimatu-behem-husitskych-valek-1419-1437/>

<http://husitstvi.cz/verouka/husitska-vira/uvod-husitska-vira/>

<http://husitstvi.cz/verouka/husovo-uceni/husuv-vztah-k-uceni-o-remanenci/>

<http://www.stjoseph.cz/jan-hus-objektivne-a-bez-prikras/>

Husův odkaz jako inspirace pro české unitáře i dnešního člověka

Radovan Lovčí

Jan Hus bývá mnoha teology, filozofy i mysliteli vnímán jako bojovník za pravdu, který byl za ni ochoten obětovat vše, veškeré materiální pohodlí, ba i život, aby se nezpronevěřil svému svědomí ani Bohu, jimž dal přednost před ideovým diktátem držitelů dobové moci. Pravdu, respektive odpověď na mnohé teologické a filozofické otázky, přitom hledal v bibli, jíž se pokoušel interpretovat s pomocí vlastního rozumu, i ve věroučných výkladech církevních otců a soudobých teologů (především pak ve spisech Jana Viklefa, ač se s Viklefm neshodoval úplně).

Husova socha na Krakovci od sochaře Milana Váchy. (Foto Pavel Fišar.)

Poněkud zjednodušeně přitom bývá Hus, zvláště v učebnicích i v populárních textech, představován jako bojovník proti odpustkům, jež byly mocensky zneužívány papežem i světskými panovníky, kteří z jejich prodeje na svém území též ekonomicky těžili. Odpuštění hříchů mohlo být zkrátka vykoupeno finančním obnosem. Bible ovšem nic takového nezná, ba ani

nehlásá. Je tedy logické, že odvážnější doboví teologové, Husa nevyjímaje, podobné jednání odmítali právě s odkazem na bibli, jejíž výklad je sice v některých otázkách nejednoznačný, v jiných ale poměrně striktní a jasný. V biblickém textu se také nikde nezdůrazňuje, že poddaný má platit církvi poplatky za nejrůznější obřady, ani to, že si má církev uzurpovat pravomoci světských vládců, shromažďovat majetek ignorujíc chudobu a obtížné materiální podmínky prostého lidu (což je věc, jíž Hus rovněž silně akcentoval) – nemluvě o dobovém trojpapežství či dokonce vedení války jednotlivými papeži proti svým protivníkům. Tato fakta jsou však dostatečně známá i širší veřejnosti, a není nutné je tedy obsáhleji komentovat.

Méně už bývají v Husově kauze zdůrazňovány nejrůznější teologické otázky, které Hus vykládal jinak nežli řada soudobých teologů a které se jevily jako kacířské, nesprávně interpretované, ba zhoubné. Ve středověku bylo určujícím přesvědčením, jež je naší době již zcela vzdálené, že křesťanský věřící musí „správně věřit“, aby jeho duše dosáhla v posmrtném životě spásy. Také proto se pokládalo za adekvátní v krajním případě zbavit života osobu, která svými „bludařskými výklady“ vedla sebe i jiné na „scestí“ a ohrožovala spásu jejich duší. Tento osud nakonec potkal i Husa. Nebyly to tedy primárně odpustky, jak se zjednodušeně domnívá řada Čechů, nýbrž i odlišné teologické interpretace, stejně jako zpochybňování role představi-

telů církevní moci (žijících dle Husa v rozporu s Písmem a posluhujících Antikristovi), které českého teologa dovedly až na popravčí hranici.

Jan Hus hledal pravdu v bibli, neboli Písmu svatém, které pro něj bylo vyšší autoritou nežli pokřivený výklad křesťanství podávaný soudobými autoritami. Může ale moderní člověk nebo unitář současné doby hledat pravdu pouze v bibli nebo jiném „svatém písmu“? Pochopitelně nikoliv. Hus ještě hledal odpovědi na některé klíčové otázky jakýmsi předosvícenským, předvědeckým způsobem, podobně jako to činili i první antitrinitáři, nevyjímaje Miguela Serveta a jiné významné hlasatele starších podob antritrinářství, respektive unitářství. Jistě bychom našli záležitosti, které Hus interpretoval stejně jako někteří antitrinitáři, jiné naopak odlišně, viz jeho respekt k trojičnímu učení. V daném případě by mohlo jít o téma na samostatnou esej či dokonce knihu, která by detailně mapovala shody a rozdíly mezi Husem a průkopníky antritrinářství, nicméně to není cílem tohoto zamyšlení.

Nábožensky založený člověk doby moderní, poosvícenské, již nemůže hledat odpovědi na nejrůznější otázky pouze v určitém náboženském spise, nýbrž se opírá o vědu a racionální způsob uvažování. Je si vědom toho, že každý náboženský spis vznikl v určitém čase a místě a kromě řady cenných a nadčasových etických doporučení obsahuje i mnoho dobových předsudků, překonaných tvrzení odporujících současným poznatkům, ba řadu otázek ani kvůli době vzniku nezodpovídá a nemůže zodpovědět.

A především, vyspělý člověk moderní doby respektuje právo na život a svobodné vyjádření druhé osoby. Smrt jiného člověka kvůli „nesprávné víře“ je tedy zcela nepřijatelným řešením, byť k vraždám „jinověrců“ v některých oblastech světa, kde doposud dominuje předvědecký, respektive předosvícenský způsob myšlení, i dnes bohužel dochází.

Modernímu člověku se nabízejí různé způsoby, jak se postavit k otázce náboženské i k obsahu takzvaných svatých písem, která formovala určité kulturní okruhy po celá staletí či tisíciletí. Může je zcela odmítnout a rozejít se s náboženským viděním světa. To by ale zároveň nemělo znamenat rezignaci ve vztahu k etice, neboť

Michael Servetus (před 1511–1553). (Obr. www.commonswikimedia.org/wiki/File:Portrait_of_Michael_Servetus_after_C._van_Sichem_Wellcome_L0008063.jpg?uselang=cs.)

ta musí být jako základ mezilidského soužití zachována i mezi materialisticky založenými jedinci, byť nemá potřebu odvolávat se na nadpřirozený, zjevený původ. Bez obecně akceptovaných etických pravidel, fixovaných částečně také legislativou, by se ostatně jakákoli společnost proměnila v džungli s dominujícím právem silnějšího.

Jak už bylo naznačeno výše, člověk, jenž naopak nerezignoval na hledání odpovědí na otázky, které nám současná věda nemůže zodpovědět, odmítá je řešit či je dosud nezná, může v náboženských (ale i filozofických) spisech nadále hledat inspiraci. Jeho přístup k zastaralým náboženským (či filozofickým) textům – a to se netýká pouze unitářů – však zůstává pouze výběrovým u vědomí, že určité pasáže jsou v těchto spisech již překonané a lze jim nanejvýš přiznat symbolickou hodnotu. (Tento postoj odrážejí i proměňující se teologické výklady církví s pevnou konfesí – vezměme si jako drobný příklad porovnání vztahu římských katolíků k evoluci před staletím a v současné době.)

Nyní se však vraťme zpět k Husovi. V čem nám tedy i dnes může být inspirací?

1. Hus se snažil upřímně a odvážně hledat „pravdu“, byť tak činil v souladu s dobovým poznáním a viděním světa. Když viděl, že si nárok na správný výklad křesťanské nauky i jejích dopadů na praktický život uzurpují mocní své doby jen pro sebe a účelově jej překrucují podle svých potřeb a zájmů, nebál se na tuto faleš, neupřímnost a pokrytectví držitelů moci upozornit a postavit se do razantní opozice. Právě v tom může být etickým vzorem i dnešnímu člověku.

2. Svoji pravdu nikomu násilně nevnucoval. Jako cestu k jejímu hledání vnímal především diskusi, inteligentní a znalostmi podloženou výměnu argumentů. Když se rozhodl odcestovat dobrovolně do Kostnice, učinil tak v naivní víře, že bude moci s ostatními teology debatovat, přednést jim své hledisko a pečlivě je zdůvodnit, vyslechnout si protiargumenty. Netušil při své nedostatečné znalosti právních poměrů, že teologům na koncilu nebude rovnoprávným kolegou, nýbrž jen obviněným kacířem a vězněm, který nedostane ani dostatečnou šanci se důkladně obhájit a vyložit všechna svá stanoviska.

Přitom je nutno s lítostí konstatovat, že diskusi nebyli později důsledně nakloněni ani mnozí jeho nástupci (často samozvaní), kteří v dobách husitských válek upřednostnili černobílé vidění světa a namísto trpělivého vysvětlování vlastních názorů se nezastavili před vražděním katolických kněží, mnichů i laiků, byť je nutno přiznat, že katolická strana často volila vůči svým husitským nepřátelům stejný přístup.

Hus názorně ukazoval, že diskuse se stoupenci i názorovými oponenty je jednou z vhodných cest k hledání „pravdy“. Diskuse nám totiž napomáhá v sebereflexi našich názorů a stanovisek, umožňuje vidět je z jiných úhlů pohledu, případně si uvědomit chyby, jichž jsme se případně sami ve svých úvahách dopustili. Zkrátka brání krajnímu subjektivismu. Také v tom může být Husův přístup inspirací, nejen pro unitáře, kteří jsou výraznými náboženskými individua-

listy, a přesto spolu vytvářejí společenství, kde si vzájemně vyjasňují a přátelsky konfrontují vlastní stanoviska. (A ti vyspělejší z řad unitářů jsou při takové výměně názorů schopni potlačit své ego, nazírat věc z nadhledu a přitom se neurážet, když nás druhý v něčem opraví, což by se ale zároveň mělo dít kultivovanou formou a nikdy osobním napadáním či zesměšňováním oponenta.) Husa je tedy možné vnímat i jako průkopníka boje za svobodnou výměnu názorů a argumentů a v tom nám může být rovněž inspirací.

3. Když se Hus vzeprél některým dominujícím názorům a praktikám soudobé církve a žádal svobodnou diskusi o určitých teologických otázkách, postavil se nejenom mocným své doby, ale de facto také specifické formě soudobé totality, která s využitím represivních prostředků odmítala a násilím potlačovala názorové a interpretační alternativy. Hus ovšem nebyl radikálem odmítajícím křesťanství jako takové a pohyboval se v mantinelech dobové křesťanské ideologie, kterou interpretoval jinak nežli stávající držitelé moci. Uvědomme si přitom, že totalitami nebyly v dějinách jen systémy typu nacismu či komunismu. Totalitní úlohu jediné povolené ideologie, používající i násilné prostředky k potlačení oponentů, totiž sehrávala kdysi také křesťanská církev – respektive některé křesťanské církve, tvrdě a monopolně prosazující s pomocí světské moci pouze svůj výklad křesťanství a ideovou kontrolu společnosti.

Moderní pluralitní demokracie, v níž dnes žijeme a která by měla být v rozporu s totalitním viděním světa, je křehkou záležitostí a je neustále vystavena rizikům extremismu z pravicové i levicové části politického spektra. Demokracie je jakýmsi stavem permanentní pohotovosti. Nejsme provždy automaticky zbaveni hrozby návratu rudé či hnědé diktatury nebo nějaké mírnější, „pouze“ autoritativní formy vlády. Každá výraznější krize dává extremismu větší šanci i živnou půdu. Proto musíme být i dnes v pozoru před hrozbou přímého či plíživého návratu totality, před vnucováním jediného správného pohledu na svět či na palčivé otázky doby, před zneužíváním moci, jíž se mohou dopouštět i takzvaní demokraté;

před snahou omezovat diskusi a neumožňovat zaznění nepohodlných argumentů, které kdysi vznášel již Hus a které mohou i dnes odhalit faleš či mravní pokřivenost „mocných“, ať již ve sféře politické či osob majících rozhodující slovo v dnešních církvích. Také zde se můžeme u Husa inspirovat.

4. V neposlední řadě může být Jan Hus pro mnohé vzorem též v odvaze obětovat veškeré materiální pohodlí či dokonce vlastní život za poznanou pravdu a udržet si čisté svědomí. Byl přitom podobně jako Ježíš pevně přesvědčen, že jeho pozemský život je pouze prologem k životu věčnému, posmrtnému; že každý z nás bude vyšší duchovní mocí posuzován za své skutky a Hus chtěl před tímto soudem čestně obstát; odejít ze života s poctivým vědomím, že se postavil zlu své doby a nezůstal vůči němu lhositel. A že by stejně měli jednat také ostatní. A sám jim šel příkladem, protože čím víc lidí se postaví do cesty špatným věcem, tím větší šanci mají proti takovému zlu uspět. Bohužel v praxi se nakonec ukázalo, že ozbrojené moci, neochotné ustoupit, nelze účinně čelit jinak nežli opět ozbrojenou mocí. Výsledkem byly husitské války, které negativně poznamenaly násilné excesy obou bojujících stran, neschopných občas v návalu boje velkodušnosti či tolerance ke svým protivníkům.

Klademe-li si provokativní otázku, zda by Hus v dalších letech na místě svých následovníků volil spíše striktní ježíšovskou cestu (tedy raději ztratit svůj život než s představiteli moci bojovat), anebo řešení „husitské“, tedy bojové, přikláním se spíše k druhé variantě.

Jeho vyjádření k otázce ozbrojeného boje křesťanů jsou poněkud rozporuplná. Připouští obě výše zmíněné možnosti, avšak více si cení Ježíšova odmítnutí aktivně bojovat se svými protivníky i se jim pouze fyzicky bránit. Hus, jak už zaznělo výše, ovšem nebyl absolutním zastáncem nebránění zlu zlem. A když například do českých zemí za vlády Václava IV. vpadla nepřátelská vojska, kritizoval „své Čechy“, že dostatečně nebránili svoji vlast. V nejkrajnějším případě dokonce připouštěl i boj na obranu víry, který by však neměl být veden duchem nenávisti, nýbrž výlučně pohnutkami nutné obrany.

Jak již bylo uvedeno výše, Hus pevně věřil v posmrtný život, což byl zásadní moment určující jeho konání. Věřil i v to, že jeho skutky budou jednou posuzovány vyšší a spravedlivější autoritou nežli charakterově pokaženými držiteli moci své doby. (A výzkumy dnešních thanatologů dávají tomuto dříve jen náboženskému přesvědčení za pravdu, ač vím, že skeptici se mnou nebudou souhlasit). Lidem morálně pokřiveným, dobovým oportunistům a zevním kariéristům, odmítl ustoupit a nedal se jimi zlomit. Obstál v náročné životní zkoušce a uhájil čistotu své duše (což je termín, který se v naší konzumní a zkomercializované době bohužel příliš často nevyskytuje), ale zaplatil krutou daní – svým fyzickým životem. Těžko se však lze ubránit vtíravé otázce, jak by se býval zachoval, kdyby v posmrtný život vůbec nevěřil – anebo kdyby býval byl zplodil rodinu a „neodvolání bludných názorů“ mohlo ohrozit na životě jeho nejbližší. To je ovšem další hypotetická situace, která nastala. (Přitom je ale třeba poctivě říci, že v dějinách najdeme i příklady lidí, kteří v posmrtné přežití ducha nevěřili, a přesto byli v konkrétní situaci schopni a ochotni obětovat svůj život pro druhé a jejich lepší „příští“).

Hus se, podobně jako o cca sto čtyřicet let později upálený antitrinitář Michael Servet, který ani pod hrozbou smrti neodvolal své názory, stal mučedníkem. Za mučedníka bývá označován také český unitář dr. Norbert Čapek, který za války provokoval nacisty svými kázáními protknutými humanismem a později zahynul v koncentračním táboře v Dachau. Za mučedníky se dnes ovšem označují taktéž islamističtí radikálové, kteří jsou ochotni obalit své tělo výbušninami a posléze se odpálit v davu „nepřátelských“ civilistů. Oceňujeme-li tedy mučednictví kohokoliv druhého, Husa nevyjímaje, musíme vždy velmi individuálně a racionálně rozlišovat, za jakých okolností daný člověk zemřel a proč a v jakém dobovém kontextu; zda obětoval pouze život svůj, či se nešťítel označit masovou vraždou výrazem mučednictví; zda šlo o osobu vysokých mravních zásad, či o pologramotného nebo duševně vyšinutého pomatence.

Čeští unitáři za sebou nemají organizační tradici čítající stovky let, na rozdíl od některých jiných církví. Jejich oficiální působení na čes-

Památník Jana Husa na Zbraslavi, vytvořil J. F. Žák, 1935.

(Foto www.commonswiki.org/wiki/File:Zbraslav,_socha_Jana_Husa.jpg.)

ké půdě se datuje počátkem 20. let 20. století. V dřívějších dějinách českých zemí proto hledají osobnosti i různá hnutí, s nimiž mohou cítit ideové sepětí, blízkost názorů, někdy větší a jindy alespoň částečnou. O jejich sumarizaci se pokusil především předčasně zemřelý unitářský duchovní a historik Drahomil Špale ve svém spisu *Nárys dějin unitářství v českých zemích*, který je dnes k dispozici i v knižní podobě. Domnívám se, že čeští unitáři se mohou, podobně jako to kdysi učinil už dr. N. F. Čapek a jako to podnes činí evangelické církve, rovněž hlásit k husovskému odkazu, byť možná na Husovi ocení

méně aspektů jeho života a díla nežli například bratři evangelíci.

Svou odvahou veřejně hlásat poznanou pravdu, přispívat k jejímu hledání studiem, trpělivou a inteligentní diskusí i výměnou argumentů a ochotou vzepřít se negativním jevům své společnosti i doby – tím vším je podle mého názoru Hus unitářům vůbec nejbližší. A může jim být podobně silnou inspirací a vzorem, jako jím jsou mnozí průkopníci unitářství, z nichž někteří otevřeně hlásání svých teologických stanovisek či kritiku dobových nešvarů nakonec také zaplatili svým životem.

Jan Hus a česká společnost

rozhovor s historikem Jaroslavem Hrdličkou

Toto číslo časopisu Tvůrčí život je zčásti věnováno ohlédnutí za husovským rokem 2015 a významem Jana Husa pro dnešní svět. Chceme se pro naše čtenáře pokusit vystihnout, co zásadního a nového se v souvislosti s vnímáním této osobnosti a jejího odkazu děje, a proto jsme požádali o rozhovor jednoho z našich církevních historiků věnujících se Husovu odkazu a poznávání jeho díla ThDr. Jaroslava Hrdličku, mimo jiné přednášejícího na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy, navíc účastníka obou zásadních mezinárodních konferencí pořádaných k Janu Husovi: roku 1993 v německém Bayreuthu a roku 1999 v Římě.

Dobrý den, pane doktore, vy se husovskému bádání sám aktivně věnujete. Mohu se zeptat, jak jste se k této tematice dostal a od kdy vás zajímá?

Dobrý den, paní doktorko. Na střední škole jsem dostal jako dárek Husův spis *Knižky o svatokupectví* ve vydání ČSAV z padesátých let minulého století. Hus spis napsal ve vyhnanství na přelomu roku 1412–1413 do duchovně i politicky velmi složité doby. Pro středoškoláka to nebyla nijak lehká četba, ale dílo mne otevřelo zájmu o mistra Jana Husa a husitství. Na střední škole jsem ještě mohl číst dílo husitologa prof. Václava Novotného *Náboženské hnutí české ve 14. a 15. stol. Část 1, Do Husa*. Vydáno bylo u Jana Otta v jubilejním roce 1915. Jde o historikovy přednášky pro veřejnost. V něm se mi otevřel pro středoškoláka srozumitelnou formou svět Husových předchůdců. Logicky pak následoval Tomáš Garrigue Masaryk knihou *Jan Hus. Naše obrození a naše reformace*.

O tom, že Jan Hus je pro nás i šest set let po smrti velmi důležitou osobností, není pochyb. Stále však existují podle mého názoru poměrně velké rozdíly mezi tím, jak jeho význam a přínos vnímá řekněme sekulární veřejnost, jak například protestantské církve a jak církev katolická. Řekla bych, že v prvním případě bude důraz kladen spíše na Husův přínos v oblasti obecné vzdělanosti a morálky, v prostředí církevním je pravděpodobně stále ponejvíce určován zejména postojem k jeho

snahám o náboženské reformy. Mohl byste prosím zkusit vystihnout, jak dnes vnímají Husa protestanti a jak katolíci, čeho si na jeho životě a díle cení, v čem je pro ně například i dnes problematické?

M. Jan Hus a husitství v 19. a v první polovině 20. století byli v české společnosti i v ní působících církvích přijímáni s velkou rozdílností. Tu vyvolávaly různé myšlenkové, politické i národnostní důrazy. Významní římskokatoličtí historici té doby (například Jan Sedlák) dokázali nalézt u Husa ledacos pozitivního, i když jeho celkový obraz života i díla podávali odmítavě. Stejně tak někteří historici z církví formovaných českou a evropskou reformací (F. Hrejša, F. M. Bartoš, M. Kaňák) dokázali s jistým porozuměním hodnotit určité ideové projevy Husových koncilních odpůrců a ptát se po hlubších příčinách jejich odmítavého vztahu k českému reformátorovi. Překročit úzce konfesní přístup k Husovi se počalo dařit církevnímu dějepisectví až s rozvojem moderního světového ekumenického hnutí a v římskokatolické církvi až po 2. vatikánském koncilu. Od šedesátých let minulého století se historici i teologové různých konfesí postupně mohli začít vydávat na cestu k ekumenicky vyváženějšímu pochopení Husova života i díla.

A mohu se ještě zeptat, zda se dá obecně říci, že široká, tedy hodně ateistická veřejnost si cení „stejněho“ Husa jako věřící, nebo zda jej uznává pro jiné hodnoty?

Husův dům v Kostnici.

(Foto www.commons.wikimedia.org/wiki/File:Hus_Museum_am_Schnetztor_Konstanz.jpg?uselang=cs.)

Mistr Jan Hus se i dnes části české společnosti, ateistům i členům církví, nějak konkretizuje do určitých podob. Do těchto konkretizací se promítá i ideová a ideologická paměť české společnosti 19. a 20. století. K těmto konkretizacím patří neoddělitelně také ocenění hodnot spjatých s životem a dílem Jana Husa. Důležité je, která z těchto podob v tomto „pohybu“ společensky převládá a bude dominovat. Rok 2015 mnohé ukázal, stejně jako před stovkou let rok 1915. Hus bude i v budoucnosti dělit ateisty a věřící. Podstatné je, jakým způsobem.

Výročí šesti set let od upálení mistra Jana bylo v loňském roce významně připomínáno

v naší republice i v zahraničí. Můžete prosím uvést, které akce vás zaujaly a proč, ať již z prostředí řekneme akademického nebo církevního (což se samozřejmě může překrývat)?

Zaujala mne především setkání husitologů. Těch byla celá řada. Jako podnětnou vidím i výstavu *Jan Hus a pražská univerzita*. Ta byla zasazena do prostoru křížové chodby Karlovy koleje, v níž Hus v závěru své akademické kariéry přímo působil. Zaměřila se na jeho univerzitní činnost a její přesahy do veřejného prostoru. Navázala vědomě i na tradici výstavy pořádané pražskou univerzitou během velkého Huso-

va jubilea v roce 1915. Na některých setkáních husitologů i univerzitní výstavě jsem se mohl přímo podílet.

Můžete srovnat tyto slavnosti s oslavami pětisetletého výročí Husovy smrti v roce 1915?

V druhé polovině 90. let 19. století se v české společnosti prosadila myšlenka stavby Husova pomníku na Staroměstském náměstí v Praze. V soutěži zvítězil návrh sochaře Ladislava Šalouna. Základní kámen pomníku byl položen v červenci 1903. Dříve než mohl být pomník dokončen a slavnostně odhalen, vypukla první světová válka. Velké Husovo jubileum v roce 1915 se odehrávalo v pro českou společnost složitě válečné situaci. Slavnostní schůze univerzity, výstava uspořádaná univerzitou, divadelní představení a něco málo dalšího byly tím nejpodstatnějším z původně rozsáhlých plánovaných oslav. Husův pomník na Staroměstském náměstí byl české veřejnosti odevzdán zcela neslavnostně. Husovo velké jubileum v roce 1915 i přes značná válečná omezení bylo zviditelněno českými historiky, spisovateli, divadelními umělci, publicisty i novináři.

Jubileum roku 2015 bylo oproti tomu skutečně bohatým na akce, díla historiků i prezentace v moderních masových médiích. Z této záplavy bylo nutno si velmi pečlivě vybírat. Dnes zpětně lituji, že jsem některé zajímavé akce jubilea nenavštívil.

Přinesl husitologický výzkum v posledním období (řekněme pěti let) něco zásadního? Která díla by podle vás stála za zmínku, případně včetně zahraničních?

Z mnoha titulů zmíním jen některé. Husovi se dostalo pozornosti ve zdařilých monografiích historiků prof. F. Šmahela, či dr. P. Soukupa. Objevila se i cenná práce o Husově eschatologii dr. L. Mazalové. Z římskokatolické církve se jeho prvnímu i druhému životu věnoval v podnětné práci prof. C. Pospíšil. Z mnoha zahraničních publikací jubileum krátce předešla například kniha A. Richarda *Jean Huss, précurseur de Luther (1370–1415)*.

Socha Jan Hus – cesta ke smíření, na památku Jana Husa a jeho přítele a spolupracovníka Jeronýma Pražského v Kostnici. Socha české sochařky Adély Kačabové ve tvaru kalicha v plamenech je postavena před luterským kostelem v Kostnici. Kostel stojí na cestě spojující kostnickou katedrálu (kde byl 6. července 1415 vyřčený trest smrti pro Jana Husa) s místem Husova upálení. Pomník byl slavnostně odhalen 6. července 2015.

(Foto www.commons.wikimedia.org/wiki/File:Denkmal_Jan_Hus_Konstanz.jpg?uselang=cs.)

Zůstává ze života a díla mistra Jana Husa dosud něco neprozkoumáno?

Jistě budou (v Evropě i v Čechách) objeveny dosud neznámé husovské prameny. Ty jeho život i dílo pomohou pochopit v dalších hlubších souvislostech.

Vy sám jste se Husem zabýval mimo jiné i kvůli historikovi Vlastimilu Kybalovi, jemuž se badatelsky hodně věnujete a který v roce

1915 dokončil přelomovou třísvazkovou práci o Husově učení. Co zásadního přineslo Kybalovo dílo, pokud to vůbec lze stručně charakterizovat, a na co se dnes třeba dívají odborníci jinak než V. Kybal?

Roku 1910 vyšel od literárního historika Jaroslava Vlčka podnět k vypsání ceny České akademie věd a umění (ČAVU) na nejlepší práci o Husovi k jubilejnímu roku 1915. Cena měla připadnout nejlepšímu rukopisu odevzdanému do 31. prosince 1914. První významný text vyšel z pera římskokatolického teologa Jana Sedláka, další z tvůrčí dílny Gollových žáků Václava Novotného a Vlastimila Kybala. Konkurzní lhůta byla posléze prodloužena. Sedlákův spis o Husovi byl vydán na podzim roku 1915. Rozměrnější text Novotného a Kybala byl komisi ČAVU předložen v rukopise koncem roku 1916. V soutěži mu bylo přiznáno vítězství 7. března 1918. Dva svazky z pera Václava Novotného věnované především životu i hlavním rysům Husova učení byly vydány v letech 1919 a 1921, tři svazky Kybalova *Učení* v letech 1923–1931.

Kybal nepopírá Viklefvův vliv na Husa, snaží se však tuto skutečnost omezit zdůrazněním Husovy kritičnosti v přejímání cizích myšlenek. Dokazuje Husovu pravověrnost a posouvá do popředí dějinnou a naddějinnou hodnotu jeho boje za poznanou pravdu. Kybalův Hus je tak do jisté míry i myšlenkovou revizí F. Palackého.

Kybalovo dílo o Husovi je možno označit za klasické a dalším bádáním již v mnohém překonané. Historické vědy se za stovku let od jeho vzniku velmi složitě vyvíjely. Z Kybalova usilování zůstává živou historikova vůle věnovat se Husovi bez úzce ideologického či konfesního záramování. Na to lze dobře navázat i dnes. Některé nástroje, s nimiž pracuje dnešní historik, jsou však podstatně jemnější než ty, jichž užil Kybal.

Zejména po mezinárodní konferenci v Římě v roce 1999, kdy papež Jan Pavel II. projevil lítost nad násilnou smrtí Jana Husa a přiznal tím Husovi určitou rehabilitaci ze strany katolické církve, poněkud zesílilo volání po tom, aby byl vydán životopis Jan Husa v takové formě, kterou by bylo možné označit za ekumenickou. Je něco takového možné, případně má tato snaha podle Vás smysl?

Hledíme-li na mnohosvazková díla z dějin církve vzniklá v druhé polovině minulého století, například *The Christian Centuries* či velké teologické encyklopedie a slovníky našeho věku nesené moderně pojatou ekumenickou myšlenkou, je to jistě dobře realizovatelné. Podmínky k tomu připravily obě husovské konference (Bayreuth 1993, Řím 1999). Řekl bych, že čas již dozrál.

Které z děl Jana Husa je podle vašeho názoru dnes nejvíce ceněno a proč? A který jeho spis se vám osobně zdá nejvíce nadčasový?

Na to není zcela jednoduché odpovědět. Opravdu velkou pozornost teologů i historiků po staletí poutá Husův spis *O církvi* (*De Ecclesia*). U jeho listů lze zase hovořit o myšlenkové síle spojující zápasy konkrétní doby s něčím, co je potřebné pro každý čas a každého jednotlivého člověka, s usilováním o skutečnou duchovní a myšlenkovou svobodu.

Husovo dílo je souborně v kritické edici vydáváno od poloviny minulého století Československou akademií věd (nyní Akademií věd České republiky) a dnes také péčí Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Do projektu se po roce 2000 navíc zapojilo belgické nakladatelství Brepols. Mohl byste prosím uvést v jakém stadiu je tento projekt a kdy odhadem můžeme počítat, že bude zpřístupněno celé Husovo dílo v moderním vydání?

Realizace projektu kritického vydání Husových spisů byla zahájena v padesátých letech 20. století. V nakladatelství Academia, v řadě *Opera omnia*, byly vydány v letech 1975–1995 všechny české Husovy spisy. Edice latinských spisů mistra Jana Husa řady *Opera omnia* pokračuje ve vydávání v nakladatelstvích Academia (Praha) a Brepols (v belgickém Turnhoutu). Latinským spisům se edičně věnovala velkým podílem dosud vyšlých svazků Anežka Vidmanová-Schmidtová, dále Bohumil Ryba, Jaroslav Eršil a Jiří Kejř. Další svazky projektu jsou k vydání připravovány. Nelze zastírat, že vydávání Husova díla se neodehrávalo a ani dnes neodehrává ve zcela příznivém společenském a badatelském klimatu. Doufáme, že Husovo jubileum 2015 to do budoucnosti poněkud změnilo.

Můžete se na závěr pokusit o srovnání významu Jana Husa v českém národě před sto lety (tedy zhruba v období vzniku republiky) a dnes?

Pro mistra Jana Husa bylo v minulém století i od počátku tohoto vykonáno mnoho. A to u nás doma i v cizině. Na sklonku padesátých a během šedesátých let minulého století se ve společnosti postupně prosadilo chápání Jana Husa, za nímž stála vysoká vědecká erudice i schopnost dialogu se světovou komunitou vědců. K ní vedle vydaných edic Husových spisů patřila i neutuchající odborná diskuse nad díly velkých světových husitologů. Ta zahrnuje i diskusi o dvoudílné monografii belgického benediktina Paula De Vooghta z roku 1960 o Janu Husovi, dokládající bohatství názorových postojů jejich účastníků.

I když názorové bohatství tohoto rozhovoru bylo mezi lety 1970–1989 v české společnosti i v církvích v mnohém omezeno, nebylo totalitním režimem zcela umlčeno. Listopad 1989 dal v zemi tomuto dialogu o Husovi podstatně svobodnější prostor. Vědeckému zkoumání Husova života a díla se pak v letech 1993 a 1999 mohly věnovat dvě významné mezinárodní konference. První, konaná v Bayreuthu, zmapovala dosavadní stav bádání a naznačila směry dalšího výzkumu. Druhá, římská, uzavřela několik let trvající činnost Komise pro studium problematiky spojené s osobností, životem a dílem mistra Jana Husa při České biskupské konferenci, vedené Jeho Eminencí kardinálem Miloslavem Vlkem. Druhé, římské, setkání bylo podstatně nesené i vyjádřením hluboké lítosti nad Husovou smrtí papežem Janem Pavlem II. Rok 2015 pak ukázal, že Hus je skutečně významnou osobností českých a světových dějin, poutající pozornost řady obyvatel této země svým osudem, mnohem méně však svým dílem. A ve zpřístupnění podstatných znalostí jeho díla našim spoluobčanům je třeba učinit ještě mnoho práce.

Co vy sám z jeho odkazu vnímáte jako nejdůležitější pro dnešního člověka?

Smrt M. Jana Husa na kostnickém koncilu jeho myšlenkový vývoj ukončila. Učencovo upálení pochovalo i naděje jeho přátel a příznivců spojené s prosazením jeho myšlenek za jeho života. Husovo dílo v rukopisech v latinském i českém jazyce ale žilo dál, bylo čteno, studováno, opisováno, tištěno a posléze i v kritických edicích vydáváno. Toto dílo přitahovalo a přitahuje i dnes pozornost historiků, klasických filologů, filozofů, teologů. Jejich výklady i edice podněcovaly a podněcují k následování. Řekl bych, že Jan Hus patří neoddělitelně k tazání se po smyslu křesťanství v dnešní české společnosti.

připravila KLK

Husův pomník od sochaře Ladislava Šalouna, odhalen roku 1915 v Praze na Staroměstském náměstí.

(Foto www.commonswikimedia.org/wiki/File:Monument_Jan_Hus_Prague_2.jpg?uselang=cs.)

Anketa na téma Jan Hus

oči zástupců jiných světových náboženství a sdružení českých ateistů

Součástí tohoto čísla Tvůrčího života, které je věnováno především mistru Janu Husovi a opravdovosti na duchovní cestě, je také tato malá anketa. V jejím rámci byli osloveni vybraní zástupci nekřesťanských světových náboženství, která působí i v České republice. Z prostorových důvodů však nebylo možné oslovit všechny zástupce různých proudů působících v rámci toho či onoho světového náboženství. Vybrali jsme proto vždy jednoho zajímavého respondenta za každý náboženský proud, který se k tématu vyjádřil. (Pouze v případě judaismu byla učiněna výjimka, odpověď společně připravila dvojice spolupracovníků, z nichž jeden je zároveň židovským duchovním.)

Otázka zněla takto:

Mistr Jan Hus má poměrně výsadní postavení v českých národních dějinách, stejně jako v historii (nejen reformovaného) křesťanství v našich zemích. Jeho jméno nechybí v žádné domácí učebnici dějepisu. Domníváte se z pohledu příslušníka jiného světového náboženství zastoupeného v České republice, že může být Hus něčím zajímavý a imponující také pro stoupence vašeho náboženského směru – či nikoliv?

Děkujeme vám za váš názor.

Indická náboženství (hinduismus), Madhu Sudan, mnich z mezinárodní společnosti Hare Krišna

Osobně nevěřím mnoha věcem, které nás učili ve škole. Historie je vždy prodchnutá politikou, ideologií, nepravdou, agitací, ovlivňováním a lhaním. Pokud je to, co jsem o mistru Janu Husovi slyšel ve škole, pravda, měl se stejným tématem velký problém. Samozřejmě, že jeho osobnost může být idealizována. Na druhou stranu je mnoho těch, kteří obětovali život za šíření pravdy.

V jeho skutcích se odráží mnoho dobrých vlastností, které by měly inspirovat všechny studenty, kteří se o něm učí. Věrnost pravdě, odhodlání, odvaha, soucit, vytrvalost... to všechno příběh mistra Jana Husa odkrývá.

Bez rozdílu vyznání, tyto vlastnosti by měl každý civilizovaný člověk kultivovat ve svém životě. Učení, které jsem se rozhodl následovat,

mně nebrání učit se od mistrů z jiné tradice. Důležité je, zdali jde mistr správným směrem. Vezmeme-li v potaz fakt, že jsme každý na jiné pozici, tak to máme ke stejnému cíli každý trochu jiným směrem. Ve společnosti svatých mužů není podstatné, odkud kráčíme, ale jakým směrem jdeme. Ani prostředky použité na naší cestě nejsou tak důležité jako konečný cíl.

Konečným cílem lidského života je znovuoobnovit naši zapomenutou lásku k Bohu. Ta se pozná tak, že pro ni člověk obětuje úplně vše, včetně toho posledního – a tím je samotný život. Pokud mistr Jan Hus měl tento cíl a je skutečně pravda, že mu zasvětil celý život a nakonec ho také za tento cíl položil, je pro mne a pro všechny upřímné oddané Nejvyššího Pána skutečným mistrem.

Madhu Sudan, narozený 12. 7. 1982 v Jablonci nad Nisou do úplně dělnické rodiny a vychovaný s láskou a pozorností. Prožil šťastné dětství, divoké mládí a uvědomělé dospívání. V osmnácti letech odešel od rodičů a začal studovat svaté knihy celého světa. Nakonec zakotvil u vědecké tradice a ve dvaadvaceti letech se po dvouleté přípravě stal oficiálním členem mnišského řádu. Dnes působí jako kazatel cesty Bhakti a kromě široké distribuce posvátných textů se věnuje vzdělávání nových upřímných duší. Dále žije a spolupracuje na projektu jednoduchého žití a hlubokého myšlení. Jedná se o ekologickou farmu, která je jeho domovským chrámem.

Buddhismus, Tomáš Vystrčil, théravádový buddhista a spolupracovník pražského buddhistického centra Lotus

Osobnost mistra Jana Husa je Čechy vnímána dvojím způsobem. Za prvé zde máme osobnost mytologickou a archetypální, v mnohem menší míře potom osobnost dějinnou, zkoumanou pomocí historické a kritické analýzy.

Pro drtivou většinu Čechů je Hus ztělesněním hrdiny, který položil za pravdu život. Představuje archetypální vzor mučedníka, což není pro Čechy zrovna vzor typický a v tomto smyslu, domnívám se, sehrává pro obyvatele české kotliny roli nanejvýš potřebnou.

Historicko-kritické publikace zkoumající Husovo dílo, kázání a dějinný kontext budou vždy překryty touto většinovou potřebou vznešeného ideálu hájení pravdy až po oběť nejvyšší, a nic na tom patrně nezmění pokusy tento mýtus oslabit či nasvítit realističtější světlem.

Pro buddhismus je situace, kdy se kněz při výsledku obhajuje před vysokým klérem své vlastní církve, poněkud cizorodá až nepochopitelná, protože struktura buddhistické obce (sangy) není mocensky a vlastně ani duchovně hierarchická a případné hereze či odchylky proti pravověrnosti duchovní nauky nejsou stíhány a trestány, natož trestem odnětí života. Hlavní atmosférou buddhismu je nenásilí (ahinsa), tolerance a nelimitovaná šance možnosti nápravy případných přestoupení. Kromě nejtěžších zločinů, které pochopitelně trestá světský zákon, může být buddhistický mnich vykázán na jistou dobu z kláštera, ale vždy je zde možnost návratu do obce a pokračování v mnišské řeholi.

Buddhismus pracuje s dialogem, vstřícností, pomocí a reflexí, kontemplací a usebráním, nikoli trestem a zastrašováním. Na druhou stranu může být mnich varován, že případné setrvávání v bludných myšlenkách či činech může mít za následek nepříznivou karmickou odezvu.

Podobně absurdní se jeví myšlenka náboženské války, násilného boje ve jménu buddhismu.¹ Taková válka se nikdy nekonala a bezesporu sto-

jí za úvahu, proč si za dva a půl tisíce let takový nenásilný kredit buddhismus uhlájil, tedy co je v samotné povaze buddhismu jiné než ve většině, především monoteistických, náboženství. Podle mého názoru je to dáno zejména tím, že nejvyšší duchovní cíl není v buddhismu věřen a verifikován prostředníky kléru, ale je zkušenostně realizován, což má zásadní transformační účinek.

Hledáme-li nějakou analogii s Husovým osudem, můžeme si připomenout oběti tibetských mnichů, kteří se dobrovolně upálili na protest proti čínské anexi Tibetu a proti decimaci buddhistické kultury, životů a náboženství v tomto regionu. I zde se jednalo o oběti života, protivníkem ovšem nebyla vlastní duchovní obec, ale materialistický a ateistický komunismus.

Domnívám se, že Jan Hus je pro většinu buddhistů představitelem mravní a intelektuální integrity. Méně pochopení bude mít ovšem buddhista pro náboženství, které ve jménu Pravdy a Lásky prolilo tolik nevinné krve, a to i ve vlastních řadách. Stojí za připomenutí, že také v buddhismu existují odlišné proudy a větve, ty ovšem koexistují při zachování vzájemné úcty, tolerance a respektu a nikdy se proti sobě nepostavily ve válečném konfliktu, neboť odejmutí života je nejvážnějším duchovním přestupkem.

Tomáš Vystrčil, narozený 12. 8. 1959, buddhistický laik, spoluzakladatel Československé buddhistické společnosti, navštěvuje buddhistická centra a učitele v Asii a Evropě, podílí se na aktivitách buddhistického centra Lotus a angažuje se v mezináboženském dialogu a přednáškách. Živí se jako knižní redaktor společenskovědní a duchovní literatury a jako publicista. Vydal knihy Právila slova a Litanie.

Judaismus, Iveta Cermanová a Alexandr Putík z Židovského muzea v Praze

Husovo působení bylo vyvrcholením předchozích snah o reformu církve a společnosti. Veřejné dění a diskuse Židé jistě sledovali a patrně jim neunikly debaty týkající se zdroje jejich obživy. Reformní ideologové ostře odsuzovali půjčování peněz na úrok jako lichvu, zároveň však připustili, že se Židé peněžnictvím věnovali, protože jim byla upřena možnost žít se

¹ S násilnými střety mezi zastánci některých buddhistických sekt se ovšem setkáváme v dějinách Tibetu, v rámci větve označované jako tibetský buddhismus, který představuje specifickou a domácími vlivy poznamenanou formu buddhismu. Tyto konflikty byly motivovány především mocensky, v důsledku soupeření o vliv a vládu v zemi. (Poznámka editora.)

jiným způsobem. Nejvýrazněji tuto myšlenku spoluodpovědnosti křesťanů rozvinul ve svém traktátu *Contra usuram* z roku 1415 Jakoubek ze Stříbra.

O tom, jak se Židé z Čech stavěli k Janu Husovi a jak hodnotili jeho případ, nemáme žádné přímé svědectví. Můžeme jen spekulovat, že zprávy o jeho chování v okamžiku pravdy na ně musely silně působit. Odmítnutí opustit své názory za cenu ztráty života se totiž nápadně podobalo ideálu mučednické smrti v judaismu. Před nutností volit mezi životem vykoupným odpadnutím od víry a mučednickou smrtí stály stovky Židů před i po kostnickém koncilu. Památka těch, kteří odolali svodům a zemřeli k posvěcení Božího jména, byla v synagogách ve výroční dny pravidelně připomínána.

Události rozpoutané upálením mistra Jana ovlivnily život lidí celé země, Židy nevyjímaje. Historická zkušenost učila Židy obavám před anarchií provázející vnitropolitické spory a válečné konflikty. To je tradičně vedlo k podpoře panovnické moci a silného státu. Stát v obvyklém slova smyslu se po roce 1419 zhroutil, konec Židů to však neznamenal. Husitská města, hlavní politická síla nové revoluční doby, byla schopna Židy ochránit (paradoxně někdy lépe než mocenské orgány předrevoluční doby). Během neklidného období husitských válek ovšem docházelo k protižidovským násilnostem, a to jak ze strany husitské, tak katolické. Navzdory některým excesům, jako bylo například vyrabování pražských židovských domů chudinou roku 1422, se nicméně husitské hnutí proti Židům neobrátilo. K jejich ochraně přispěla i skutečnost, že se nejradikálnější chiliastické skupiny husitů ztotožňovaly s biblickým Izraelem.

Vztah českých a středoevropských Židů k husitství patrně nebyl jednotný, nicméně je velmi pravděpodobné, že s husity ve své většině sympatizovali. Svou podporu prakticky prokazovali porušováním zbrojního a obchodního embarga proti českým zemím. Pomoc husitům se koneckonců stala důvodem pro vypovězení Židů z Bavorska roku 1422 a z města Jihlavy roku 1425. V neposlední řadě byla jedním z důvodů vypovězení a vyhlazení vídeňské židovské obce roku 1421 (dalším důvodem bylo údajné

znesvěcení hostie v městě Enži). Připomeňme, že ve Vídni bylo 12. března toho roku upáleno 92 mužů a 120 žen (děti byly již dříve násilně odebrány rodičům a pokřtěny). Je zřejmé, že po takových událostech nemohli mít čeští Židé sebemenší zájem na tom, aby křižácká vojska dobyla Čechy. Při úvahách o tom, proč Židé podporovali husitské válečné úsilí, je třeba vzít do úvahy možnost, že probíhající válku, zvláště v její první fázi, mohli chápat jako počátek střetnutí Goga a Magoga, které povede k příchodu Mesiáše. Tyto naděje byly ovšem zklamány.

Reálný židovský život v českých zemích v poválečné době na mnoho desetiletí ovlivnila skutečnost, že během husitských bouří došlo k zásadnímu oslabení moci panovníka a zesílení pravomoci šlechty a měst nad židovskými obcemi. Měšťané královských měst, ve své většině kališníci, se stali hybnou silou různých protižidovských opatření.

Židé měli v následujících staletích jiné starosti a naděje, dávná husitská revoluce přestala pro ně mít jakýkoliv reálný význam a byla fakticky zapomenuta. Situace se načas změnila v 19. století, kdy Židé byli vtaženi do česko-německého národnostního a politického zápolení. Jednou z židovských odpovědí na výzvy nové doby bylo v poslední třetině 19. a první třetině 20. století česko-židovské asimilační hnutí, pro něž se klíčovou stala láska k české vlasti – židovské nové Zaslíbené zemi. Čeští Židé měli tehdy pod vlivem celospolečenského klimatu potřebu intenzivně řešit svůj vztah k českým národním tradicím, mezi jiným k husitství. Jindřich Kohn (1874–1935), filozof hnutí, v té souvislosti roku 1913 napsal: „*Nové sebevědomí národní a dobové vždy bude vidět minulost v novém světle. A projev toho bude vždy projevem nového zrcadlení a nikoliv projevem staré minulosti. [...] Praktické vybírání tradic musí býti selekcí tradic takových, kterými by národ mohl sílit.*“

Zájem o autentický duchovní odkaz husitství byl ovšem mezi Židy záležitostí omezené skupiny intelektuálů. Důležitý obrat ve vztahu k husitství přinesla druhá světová válka, která oživila především vzpomínky na husitské bojové tradice. Mnoho židovských československých zahraničních vojáků padlo v boji za svobodu v jednotkách nazvaných na počest

velkých postav husitské revoluce a pod prapory ve tvaru husitských praporců.

Zneužití husitských tradic pro potřeby komunistické ideologie a propagandy pověst velkého heroického vzepětí téměř zcela zdiskreditovalo. Pozitivní připomenutí husitské minulosti je démodé jak v sekularizované křesťanské, tak židovské společnosti. Pod vlivem porevoluční angažované publicistiky dnes převládá obraz husitů jako ničitelů uměleckých děl. Lze jen doufat, že zdejší židovské i křesťanské společenství jednou najde cestu ke své vlastní minulosti.

*PhDr. Iveta Cermanová, Ph.D., narozena 9. 3. 1976, historička a hebraistka působící v oddělení židovských dějin a judaistiky Židovského muzea v Praze; vedoucí redaktorka časopisu *Judaica Bohemiae*. Specializuje se na sociální a intelektuální dějiny českých Židů mezi lety 1750–1850 a zvláště na problematiku hebrejské historiografie, knihtisku a cenzury. PhDr. Alexandr Putík, narozen 8. 7. 1950, historik, duchovní a hebraista působící v oddělení židovských dějin a judaistiky Židovského muzea v Praze. Specializuje se na politické, hospodářské, sociální dějiny a genealogii českých Židů v raném novověku a zvláště na problematiku mesianismu. Je rovněž kantorem Jeruzalémské synagogy.*

Islám, Petr Pelikán, islamolog, orientalista a český muslim

Můj pohled na mistra Jana Husa formovalo jeho oficiální pojetí v době mého dětství. I kdybych se ještě někdy v životě skutečně seriózně zabýval jeho osobností, dílem, místem ve vývoji evropského křesťanství nebo čímkoliv, co se ho týká, v podvědomí ho budu už do smrti vnímat prismatem Jiráska, Nejedlého a Vávrových filmů. Bude pro mne vždy daleko více bojovníkem za český národ než náboženským reformátorem nebo kýmkoliv jiným. Tím chci hned v úvodu předeslat, že nevím, kdo ve skutečnosti mistr Jan Hus byl. Vnímám jen jeho přelud vytvořený ve zcela konkrétní době a situaci.

Myslím, že to je ale mnohem více, než bude kdy o této osobnosti vědět muslimská společnost, včetně její malé části žijící v Čechách. Stále ji totiž tvoří a i v budoucnosti pravděpodobně budou tvořit lidé, kteří byt' se už třeba

v Čechách narodili, ke zdejšími historickým a kulturním kořenům se nehlásí. Jejich hodnoty jsou založeny na účtě k úplně jiným osobnostem a obrazení se k příkladům z jiných kultur a náboženství. Ve většině muslimských zemí existuje v mentalitě lidí ve vnímání dějin ostrý předěl tvořený příchodem islámu, od kterého teprve začínají tamní historii a kulturu vnímat jako „tu svou“. Vím, že to zní pesimisticky, ale pro muslimy by byl mistr Jan Hus zajímavý jedině tehdy, kdyby na hranici zemřel za pravdu islámu. Heslo „Pravda boží vítězí“ totiž hlásají i muslimové a i oni jsou pevně přesvědčeni, že ta jejich pravda je ta jediná a že je to skutečná pravda Boží.

V poslední době se navíc často zamýšlím nad paralelami mezi husitstvím a Islámským státem. První paralelou je, kolik mělo husitství společného s myšlenkami mistra Jana, podobně jako nakolik je Islámský stát odrazem islámu. Jako Čech stavím svou identitu v nemalé míře na krátkém období husitství, na období plném násilí, loupeží a krve, a velkoryse to vše našim idealizovaným předkům odpouštím ve jménu vyšších idejí.

Nechme si mistra Jana raději jen jako velikána pro naše malé české poměry. Projektujme si do něj své vlastní ambice a tužby podle toho, jak se budou měnit, a formujme si ho podle svých potřeb. Kdyby měl inspirovat jiné náboženství, ještě tak kulturně vzdálené, jako je islám, určité by v něm muselo ve vlastním zájmu objevit stránky a myšlenky, jež by se nám hrubě nelíbily.

PhDr. Petr Pelikán, narozen 22. 1. 1964, český muslim sunnitského směru, orientalista, islamolog, honorární konzul Súdánu v České republice, publicista a spisovatel; v době prezenční vojenské služby také účastník první války v Perském zálivu v pozici příslušníka československé vojenské jednotky.

V obměněné podobě jsme týž dotaz položili Petru Tomkovi, představiteli sdružení, které si říká Ateisté České republiky:

Domníváte se z pohledu nenáboženského ateisty, že může být Hus něčím zajímavý a imponující také pro ateisticky založené spoluobčany – či nikoliv?

Tato otázka je mnohem složitější, než se zdá. Navíc na ni ani nemohu odpovědět jménem ateistů, protože právě na Jana Husa mezi nimi existuje škála názorů od naprostého zavržení až k nekritickému obdivu.

Z mého pohledu se ale vlastně bavíme o dvou osobnostech – o tom jaký byl skutečný Jan Hus a jaký byl Jan Hus v našich historických mýtech. Když si vzpomeneme na historického Jana Husa, tak je to jistě zajímavá osobnost – kritik a reformátor církve. Měli bychom přitom chápat, že se ji nesnažil rozbít, ale napravit. Církve v té době byla sama o sobě v rozkladu a následné válečné konflikty, vlastně až po třicetiletou válku, byly jen projevem této krize, pokusů o nápravu a obrany proti změnám.

Na druhou stranu by se nám asi nelíbila ani Husova představa reformované církve, protože by byla stejně, nebo dokonce ještě více totalitní, než byla kritizovaná církev římskokatolická.

Husova smrt byla rozbuškou husitských válek, ale nebyla jejich příčinou. Tou byl samotný stav tehdejšího kléru, jeho neskrývaná chamtivost, krutost a svévole. Dávat Husovi vinu za následující husitské války je tedy poněkud nefér.

Tím druhým Husem je jeho obraz v mýtech národního obrození jako člověka, který se nedá uplatit a ani když je vyděšen a očekává smrt, neodstoupí od toho, co je správné. Na rozdíl od historického Husa je tento mytologický Hus postavou čistě kladnou. Formoval národní sebevědomí za obrození, za vzniku samostatného Československa i odboj za nacistické okupace. Nakonec i heslo na naší státní vlajce „Pravda vítězí“ je vlastně odkaz na větu z Husova dopisu Janovi z Rejnštejna „Super omnia vincit veritas“, tedy „Nad vším vítězí pravda“. Jen málo lidí ale ve dvacátém století vnímalo tuto „pravdu“ tak, jak ji pravděpodobně vnímal on – jako interpretaci Bible.

Na jednu stranu tedy uznávám historický význam pověsti o Husovi, zároveň mi ale nezbyvá než říci, že jako historickou osobnost jej ve všech aspektech zhodnotit nedokážu, protože si prostě nedovedu představit celkový středověký kontext. Rozhodně jej ale nevidím v tak jasných barvách jako moji předkové.

Někdy, jako právě v případě Jana Husa, mám pocit, že vlastně uctíváme nesprávné hrdiny. Víím, že lidé v devatenáctém a dvacátém století potřebovali vzory, které by je spojovaly, ale zároveň si uvědomuji, že v těchto staletích už žili lidé, kteří dokázali často mnohem více. Mrtvým samozřejmě už nic nepřinese, pokud bychom je „po zásluze“ v současnosti ocenili, to však neznamená, že nechybí nám. Takoví jako byli Ludvík Očenášek,² maršál Karel Janoušek,³ Jindřich Kostrba,⁴ generál Josef Šnejdárek⁵...

Možná bychom ale měli přehodnotit i to, proč si někoho připomínáme a proč je považujeme za vzory hodné následování. Lidé si snadněji pamatují Napoleona nebo Hitlera než Vasilije Archipova.⁶ Přitom ti první dva zavedli lidstvo do války, v níž zemřely miliony lidí, zatímco ten třetí miliony lidí zachránil.

Petr Tomek, narozen 18. 1. 1971, spisovatel, autor několika knih, esejista, publicista, popularizátor kosmonautiky a bývalý redaktor a příspěvatelem časopisů VTM Science a Lemurie. Sám se označuje za militantního ateistu, ač v životě razí heslo: „Nejdůležitější je, abychom se všichni navzájem nezabili.“

2 Ludvík Očenášek (4. 8. 1872 – 10. 9. 1949) – český konstruktér, vynálezce (nejen) v oboru raketové techniky, účastník prvního i druhého odboje (včetně květnového povstání), v závěru života pronásledován komunistickým režimem.

3 Karel Janoušek (30. 10. 1893 – 27. 10. 1971) – účastník prvního i druhého odboje, legionář, účastník bitvy o Británii a organizátor čs. zahraničního letectva tamtéž, letecký maršál RAF. V době komunistického režimu byl dlouhá léta vězněn a perzekuován.

4 Jindřich Kostrba (28. 10. 1883 – 24. 9. 1926) – rakousko-uherský vojenský letec; protirakouský odbojář, který se významně podílel na převratu dne 28. 10. 1918 v Praze; budovatel čs. letectva.

5 Josef Šnejdárek (2. 4. 1875 – 13. 5. 1945) – československý generál; účastník legionářských bojů ve Francii; dále válek o Těšínsko a Slovensko v době rodící se ČSR. Je rozporuplně vnímán polským obyvatelstvem v ČR.

6 Vasilij Archipov (30. 1. 1926 – 19. 8. 1998) – sovětský důstojník; účastnil se bojů proti Japonsku za druhé světové války i karibské krize v roce 1962, která hrozila přerůst v jaderný konflikt. Jako klíčový důstojník sovětské ponorky B-59 neschválil svým kolegům odpálení jaderného torpéda proti americkým ponorkám, které mohlo rozpoutat nukleární válku mezi USA a SSSR.

Samostatnou otázku jsme položili také teologovi české římskokatolické církve a zároveň mluvčímu České biskupské konference. Zajímalo nás:

Jak se dnešní římskokatolická církev dívá na Jana Husa a v čem a zda vůbec může být Hus imponující také pro římské katolíky? A pokud ano, co je případně v Husově teologickém odkazu i dnes neslučitelné s učením římskokatolické církve?

Dotázaný se nám ovšem i po prodloužené uzávěrce omluvil kvůli nedostatku času. O

reakci jsme nakonec v časové tísní požádali ještě římskokatolického teologa a univerzitního pedagoga Evangelické teologické fakulty UK, Mgr. Filipa Outratu, který nám namísto odpovědi nabídl zveřejnění textu *Pražského prohlášení* Mezinárodního ekumenického společenství z 28. 8. 2015, na němž se významně autorsky podílel. Tímto mu děkujeme a prohlášení uveřejňujeme samostatně na s. 35 až 36.

*anketu připravil a poznámkami opatřil
Radovan Lovčí*

Který Hus je ti nejbližší?¹

Norbert Fabian Čapek

Měli jsme Husa kacíře. Je to Hus naší slavné minulosti. Minulost může být opiem, uspávajícím prostředkem, jestli se příliš do ní zahledíme, jestli je nám jen chloubou, místo vzpruhou k vykonání něčeho, co by bylo naší zásluhou, co dovedeme konati dnes a zítra.

Dnes máme Husa oslavence. Jaký pokrok od doby, kdy jsme stavěli sochy Janu Nepomuckému. O kolik osvětenější je Čech, který se hrdě hlásí k Husovi, než zatemnělý ubožáček, který ho proklíná. Máme své oslavy Husa. Snad jsme ty prapory a způsoby při oslavách už jinde a jinak použili, ale Řím také nebyl vystavěn za jeden den.

S Husem nebudeme tak hned hotovi. Naše oslavy budou se prohlubovat a je možné, že se vyplní naše proroctví, jakým bude asi duch Husův u nás vítězem v roce 2015.

1415 – Hus kacír

Nikdy neprojevil se genius českého národa slavněji a krásněji, jako 1415 v Kostnici, když po všech marných pokusech přemlouváním, sliby a mučením na místě zničeného a skleslého chudáčka viděli nepřátelé Husovi povstávati před sebou duchovního obra, který rostl mezitím, co je káral a k zodpovědnosti volal. Matka Čechie, která takového syna dala lidstvu, byla ozářena hranicí kostnickou a záře oněch plamenů dodnes zlatí a šlechtí jméno Čecha mezi všemi osvěcenými syny této země.

Bylo to snad v duchu doby, ale nebylo to v duchu Husa ani Krista, kterého Hus tolik ctil, když Češi ve jménu Husa zapalovali hranice těm, kteří jinak věřili – snad na nich byl Hus upálen podruhé, kdož ví!

Po takové horlivosti o Husa ponížen byl národ Husův až tak hluboko, že jako dítěti mohli mu vzít pravou perlu z rukou výměnou za pomalovaný oblázek. Místo odvážného svědka

Norbert Fabian Čapek. (Foto ze soukromého archivu R. Lovčího.)

boží pravdy i proti celé římské hierarchii – měli jsme k uctívání a napodobení vystavený mlčenlivý jazyk svatého, kterým se žádný uvědomělý Čech nechlubí.

1925 – Hus oslavenec

Jak nás naučili, tak děláme. Máme svobodu, ale nelze ji použít jinak, leč v duchu, v kterém jsme až dosud byli vychováni. Jak se oslavuje boží tělo? Průvody, korouhve, zastaveníčky u soch a obrazů a tak dále. Jak se oslavuje nová stříkačka? Schůze, řeči a ověněním. Nic nelze namítati proti pěkné oslavě, moudré řeči, krásným věncům atd. Je to v duši lidské, že miluje všeho druhu projevy, že touží po nějaké změně, že rád protestujeme, oslavujeme, chlubíme se a vzpomínáme, jak a co kdysi bývalo.

Někdo přišel na ideu oslavovat neznámého vojína. Jaké je to krásné a dojemné. Tolik zdatných synů, které matky a milenky s usedavým pláčem vyprovázely na vojnu, bylo rozšlapáno

1 Převzato z časopisu: *Cesty a cíle* 3, 1925, č. 6, s. 97–100.

Kaple Staroměstské radnice v Praze, kde byly roku 1922 uloženy ostatky neznámého vojína. Zřizování symbolických hrobů padlých v Evropě začalo po roce 1918 s myšlenkou, že ostatky jednoho anonymního, náhodně vybraného padlého měly symbolizovat památku desetitisíců a statisíců mrtvých. Jako první byly takové hroby zřízeny roku 1920 v Paříži a Londýně. První československá obdoba pak vznikla pro ostatky vojáka padlého u Zborova. Toto pietní místo však bylo 1941 zničeno Gestapem. (Foto www.gotickysloh.euweb.cz/umeni.html.)

koňskými kopyty nebo roztrháno granáty, že ani památky po nich nezůstalo. A nyní ten neznámý voják je všechny představuje a oni všichni dosahují takto poct a oslav, o jakých se jim nikdy ani nezdálo. Je ovšem pravda, že kdyby všichni ti velcí národové, kteří započali s oslavami neznámého vojína, se k tomu účelu spojili, mohli by zabránit příštím válkám a rozsápání dalších bezpočetných neznámých vojáků. – Ale oslavovati neznámého vojína je přece jen krásné, snadnější a dá se to udělat prostředky obvyklými a dosti slavnostně!

2015 – Hus vítěz

Byl by to ohromný pokrok, kdyby Hus byl už v roce 2015 na tolik pochopen a jeho památka takovým způsobem uctěna, jak by to odpovídalo duchu takového mučedníka, takového re-

formátora, takového průkopníka svobody svědomí, takového horlivce za pravdu, za ryzost a opravdovost a nade vše za náboženství služby a lásky k bližnímu.

Taková vážnost k památce Husově by panovala, že jediná dvojaká, rozčísnutá, neupřímná duše by si netroufala ani zdaleka se k oslavovatelům hlásit. Použití jména Husova k nějaké politické, církevní nebo jiné stranické agitaci považovalo by se za svatokrádež na celém národě. Byl by to den zpytování svědomí, zdali je nám pravda nade všechno, zdali pravdy hledáme, pravdu rádi slyšíme, pravdě se učíme, pravdu milujeme, mluvíme a bráníme až do smrti.

Netřeba připomínati, že roku 2015 nebude mezi Čechy, kteří budou oslavovati Husa, jediného, který by sám nebo skrze svého politického reprezentanta byl hlasoval, aby se povo-

lovaly miliony na další udržování římské moci a kněžských agitátorů a učitelů toho, co poctivou vědou bylo odsouzeno jako tmářství. Nebude myslitelné, aby z veřejných prostředků bylo podporováno jakékoli snižování památky největšího Čecha, ať ve školách neb tiskem nebo agitací mezi dospělými.

V roce 2015 nadějeme se, že mezi jiným národ si bude připomínati tak mnohou sociální nespravedlnost dneška, kterou v duchu Husově odstranil. Budou se i potom ještě stavět pomníky, ale jen z peněz, které zbyly po vystavení nemocnic, kterých je tak křiklavý nedostatek; po zřízení dětských domů a domovů, o jakých zatím jen nesměle mluvíme; po založení duševních ozdravoven pro ty, kteří vlivem zvrácené výchovy, bázní, strachem, pověrami, fanatismem, pod vlivem nelidského zacházení a v ovzduší tvrdých slov a nelaskavých pohledů ztratili duševní rovnováhu a potřebují žítí nějaký čas v slunečních paprscích něhy, lásky, soucitu, porozumění.

V roce 2015 nemuselo by býti jediného Čecha, který by rád pracoval a nemůže dostati zaměstnání, jediného poctivého dělníka, řemeslníka, úředníka, učitele a tak dále, který pracuje, dře se, stará se, ale nemůže slušně uživit svoji rodinu, mezitím co jiný Čech nebo cizinec vedle něj žije ve velkém přepychu z práce druhých, z potu svých bližních, z akcií, které nesou sto procentní dividendy.

V roce 2015 mohli bychom oslaviti Husa projevem lásky, obětavosti, sociálního citění, odstraněním zlořádů všeho druhu, upravováním cest osvětě ve všech směrech denního, společenského, politického, kulturního života.

V roce 2015 mohli bychom vzpomínati všech ústavů a zařízení, kterými jsme v duchu svého národního genia odstranili nějaký nedostatek a vnesli více jasu, krásy a lidskosti do života mnohých svých krajanů.

Dnes ještě jsme samá stranickost, dnes ještě stavíme a udržujeme z veřejných prostředků kostely jen pro určitá vyznání a opravujeme sochy a fary jen určitých konfesí, ale v roce 2015 budeme mítí nejméně jeden, jediný společenský dům v republice, který nebude pronajat hospodskému na čepování lihovin a k výdělečnému používání, jeden jediný společenský dům v celé republice, který bude patřiti všem a za jistých nestranných, nepolitických a necírkevnických podmínek bude přístupen všem, kteří se tam chtějí shromáždit a vyslechnout řeč nebo debatu nebo uspořádat schůzi. Až dosud si u nás nedovedeme takový dům, takovou obecnou klubovnu a shromaždiště, jakých jsme jinde už tolik viděli, ani představit. Známe jen kostel a hospodu a to musí někomu patřit, kdo je buď knězem, nebo hospodským. Že by mohl být chrám nebo obecní dům pro všechny, bez ohledu na církevní, politické aneb hospodské vyznání, to se nám zdá nesmyslem. Tento nesmysl bude v roce 2015 velkou moudrostí a možná že takové společenské chrámy nebo domy, síně nebo klubovny, budeme nazývati Husovými domy a že je budeme stavět místo podniků jiných. Potom pomalu a postupně jméno Husovo, které patří celému národu, nebude si osvojovati jako nějaké své privilegium žádná církev. Husův dům bude něčím národním, všem přístupným, bez ohledu na vyznání. Nebude to výstava katechismů jedné církve, ale vyjádření všeho, co v národě žije kulturně, společensky a nábožensky krásného a upřímného.

Ptá-li se někdo, jaký je vznik Svobodného bratrství, která jsou zřídla jeho toku, nemůžeme než odpověděti: Jsou to tytéž svěží zdroje božských hlubin v lidské duši, z nichž od věků čerpali velcí mistři lidské rasy a z nichž na prvé místo klademe Mistra z Nazaretu a po něm jeho věrné ctitele, Jana Husa a Komenského. *Ideje Svobodného bratrství.*

Jde o Pravdu

Jarmila Plotěná

Při slově „opravdovost“ se mi vybaví obrázek malého dítěte, jak se ptá: „Je to opravdicky?“ nebo třeba „Bude to opravdická princezna?“ Je nápadné, s jakou vážností zkoumá pravost nějaké věci, osoby nebo činnosti a zároveň i opravdovost a pravdomluvnost naší. Nastavuje často zrcadlo dospělým, kteří mívají s těmito základními hodnotami potíže. Zjistí-li dítě, že něco „není opravdické“, dává upřímně najevo veliké zklamání a nese si často tento svůj neblahý zážitek až do dospělosti. A dále vlivem výchovy, životních okolností a povahy buď přestane lidem více či méně důvěřovat, nebo je brát vážně a vše si začne vykládat „po svém“. Dětský zážitek nedůvěryhodného jednání a předkládané nepravdy či polopravdy však může u člověka způsobit až přímo odpor k čemukoli, co není „opravdické“, pravdivé, upřímné a ryzí. Takoví lidé se mohou stát obětavými bojovníky za pravdu.

Má takové zážitky a hodnoty související s opravdovostí každý člověk? Domnívám se, že svým způsobem ano, i když se říká, že svět chce být klamán. Povrchní svět možná ano, ale ve svém nitru si člověk nepřeje být obelháván a klamán kýmkoliv a čímkoliv.

Jak to vše souvisí s duchovní cestou? Velmi, neboť duchovní cesta je dle mého pohledu totožná se životem, takzvaným běžným, na kterém však nic běžného a všedního není, neboť nám stále přináší něco, co zkouší naši opravdovost, ryzost. Z tohoto pohledu je každý lidský život cestou, a to i takového člověka, který vůbec na cokoliv duchovního nevěří, ani si nic jiného, než je materiální život, neuvědomuje. Ať chceme, či ne, každý život je cestou změn, do značné míry podmíněných všeobecně platnými zákonitostmi, které na člověka bezděčně nějak působí a proměňují, i veliký dar, kterého se mu jako lidské bytosti dostalo a kterým je lidské vědomí. V tomto pojetí slovní spojení *duchovní cesta* ne zcela přesně označuje, o co jde. Jedná se spíše o vědomou duchovní cestu,

Dítě se ptá: „Je to opravdicky?“

(Foto z archivu Milana Lustiga.)

která v člověku sjednocuje jeho vlastnosti při hledání Pravdy o životě a o sobě samém.

Kdy a kde vlastně začíná ona vědomá duchovní cesta? Někteří říkají, že tehdy a tam, kde a kdy se rozhodneme na ni vydat. Avšak je tomu skutečně tak? Nemám dojem, že by šlo jen tak o nějaké osobní rozhodnutí, jako když si vybíráme z více věcí nebo činností jednu. Duchovní cesta je jakoby „v jiném řádu“, neboť zasahuje člověka hlouběji a trvaleji než běžná cesta. Dokonce je velmi obvyklé, že takové rozhodnutí se člověku „stává“, tedy že se pro ně v danou chvíli sám aktivně a vědomě nerozhodl. Může nás potkat často zcela neočekávaně v podobě duchovně nadaného člověka, četby a často také životního příběhu.

Je tomu tedy tak, že nějaká vědomá duchovnost náhodně „posedne“ prvního dobrého, kterého potká? Ale kdepak, zadarmo vůbec není. Většinou jí předchází nějaká skutečná touha po opravdovosti, ryzosti, pravdě nebo až sžíravá nespokojenost s neopravdovostí, falší a nepravdou. Pak stačí letmé setkání s něčím nebo někým opravdovým a je zažehnuto. Člověku se změnil život, něco pochopil, prohlé-

dl: „Aha, svět není jen takový, jak jsem dosud myslel, ono je něco jako Pravda a ono se mě To bytostně týká!“ A takový člověk se pak začíná dále, co by měl dělat či nedělat, aby té životodárné Pravdě byl vědomě blíž. Začne vyhledávat literaturu, jednotlivce, celá společenství a prostředí, jen aby se mohl nějak k vytoužené Pravdě přiblížit. Od okamžiku zатуšení, zahlédnutí „Toho“ už hledající všechno jednání a rozhodování přizpůsobuje svému, až ze samých hlubin jeho osobnosti vyvěrajícímu rozhodnutí. Často nemusí vůbec měnit prostředí a práci ani opouštět svoje blízké, což by bylo jeho duchovnímu růstu zpravidla na škodu. Pokud je jeho rozhodnutí opravdové, upraví se jeho životní poměry tak, aby se mohl za určitých podmínek duchovnímu vývoji věnovat. Dá se vyzorovat, že úprava okolností bývá přímo úměrná opravdovosti jeho touhy po Pravdě.

Je veliká škoda, jestliže je hledající svými duchovními objevy zprvu nadšen a po nějaké době ochladne, zlohostejní a vědomou cestou se přestane zabývat. To se ovšem stává tehdy, jestliže počáteční duchovní objev či zážitek nebyl dosti silný – je možné, že byl během života pozapomenut nebo dočasně odložen. Při silném zážitku už člověk vědomou cestu za Pravdou neopustí (nebo přesněji, ona neopustí hledajícího). Z těchto skutečností usuzuji, že neopravdovost na vědomé duchovní cestě, zvláště byl-li počáteční impuls nezapomenutelný, nemá místo. Takovému člověku se zkrátka ne-daří nebýt opravdový. A i kdyby se někdy snažil „zjednodušit si život“ nějakým nepoctivým způsobem či povrchností, jeho svědomí či cosi pevného v jeho nitru mu nedovolí zpronevěřit se Tomu, co poznal jako nejcennější. Opravdovost je tedy jistě významným rysem vědomé duchovní cesty, není-li s ní přímo totožná.

**Kde vlastně začíná ona
vědomá duchovní cesta?**
(Foto Pavel Sedlák.)

**Jednání bez
žádostivosti
po výsledku vede
k proměně lidské
osobnosti...**
(Foto Jarmila Plotěná.)

Z uvedeného je jasné, že není na místě jakýkoliv duchovní zážitek kohokoliv zlehčovat nebo se snažit mu jej vymlouvat, zpochybňovat a podobně, byť by se nám, vnějším pozorovatelům, zdál jakkoli exotický nebo podivný. Jediným důkazem toho, zda šlo o zážitek „opravdivý“, je ono biblické „po ovoci poznáte je“, tedy po ovoci povahy, jednání a činů.

Tahle letmo nastíněná velká proměna se s člověkem může stát prostřednictvím životní události bez jakékoliv souvislosti s nějakým konkrétním náboženstvím a nemusí si ji ani později s jakýmkoliv náboženstvím spojovat. Často se však stává, že hledajícího přivede do skupiny či obce vyznavačů některého náboženství, neboť právě v jeho věroučné zvěsti zатуší souznění se svým zážitkem. Není divu, vždyť právě náboženství si kladou za cíl přivádět k Pravdě, té s velkým P, čili Pravdě celkové, o životě, člověku, světu... a jako velmi žádanou vlastnost na této cestě preferují opravdovost. Navíc jsou-li duchovní směry a náboženství brány ve svém základním poselství s veškerou upřímností jako cesta k budování charakteru a životní rovnováhy, mohou být výrazným pomocníkem a průvodcem životem a vést k morální dospělosti.

S dobou dospělosti však souvisí i cílevědomost a s ní je zase, v kladném případě, spoje-

ná zodpovědnost a svědomitost. Avšak pokud se cílevědomost přežene a cíl se stane něčím jako „posvátným zaklínadlem“, jemuž má být vše podřízeno, nikdo již nikde nic neudělá bez určitého zisku. Již mistr Jan Hus se ptal, proč se lidé učí: že jedni pro peníze, jiní pro moc a další pro osobní slávu a mnozí jiní pro to všechno dohromady. Hus si nedělal iluze, že by většina jeho současníků studovala pouze pro slávu boží nebo proto, že by toužili po poznání Pravdy. Také v současnosti je situace podobná. Málokdo dnes běžně ví, co znamená hebrejský výraz *lišma*: doslova „pro jméno“, termín označující náboženský skutek, na němž není ten, kdo jej vykonává, vůbec zainteresován, je tedy zcela bez skrytého motivu, například zbožné studium pro studium.¹ Právě tak karmajóga zdůrazňuje nutnost jednání bez touhy po plodech činů.

Je dobré si povšimnout, že náboženství různých civilizací shodně objevila, že toto jakoby bezcílné jednání, to jest bez žádostivosti po výsledku, vede k proměně lidské osobnosti od jedince sobecky sebestředného k harmonické osobnosti s velkorysým nadhledem a mocnou schopností se přibližovat Pravdě.

¹ J. Newman, G. Sivan, *Judaismus od A do Z*, Praha: Sefer 1992, s. 100.

Klíč na cestě = pravost duchovní cesty

Karolina Sofia Pavala

K věci: Toto nemá být prosím pěkně pokus o duchovní koučing, byť v poslední době je velmi módní mít svého osobního fitness trenéra, výživového poradce a též i manažera v oblasti duchovna. Zvláště v této *nemateriální* sféře panuje tvrdý byznys. Reklama na duchovno se stává ještě více zprofanovanou než samotné slovo Bůh. Smutné, ale je to tak. Proč? Člověk se prostě necítí dobře. Ačkoliv jsou regály supermarketu života přeplněny nabídkami a možnostmi, stačí jen sáhnout – vzít – mít, vyprázdněné hodnoty křičí svojí prázdnotou někde hluboko z nitra. A tak člověk náhle pochopí, že nechce být duchovní bezdomovec. Proto sáhne po katalogu duchovních směrů a listuje s červenou fixou v ruce, něco si vybere a rozhodne se začít *tomu* věřit. Právě proto, aby nebyl duchovní bezdomovec. Jak nebezpečný výlet do nadpозemských sfér to z hlediska možné manipulace s osobností může být, nebudu rozebírat. Chci jen naznačit, že je mnoho takzvaně *povolanych* a málo vyvolených. Kdo je skutečně vyvolený k tomu vést tě po duchovní cestě? Odpověď je právě v tobě.

Jak začít? Jsem člověk 21. století. Jsem tady několik desítek let... Jsem na cestě. Právě jsem se zastavil. Co dál? Hledám očima nějakou šipku, značku, vzkaz pod kamenem. Žádný rozcestník, který by mi třeba pomohl v rozhodnutí o změně směru, nikde nic směřodatného nevidím. Zpátky se jít nedá, chvíli přešlapuji na místě a uvažuji, proč vlastně stojím. Co se stalo?

Jako bytost (záměrně nezdůrazňuji lidská) jsem vržena do (cizího) světa svým narozením, celý můj mikrosvět je údiv. Dítě v údivu objevuje a zkoumá, ví, co se mu líbí, co zase ne, i když neví, jak se to jmenuje... Nic neřeší a nehodnotí, nezaujímá stanoviska. Směje se a pláče a zase se směje. Není nic na světě víc v pořádku než pohled do průzračných očí téhle bytůstky.

Klíč na cestě. (Foto K. Sofia Pavala.)

Je tam schovaná absolutní důvěra a bezpodmínečná radost. Malé dítě má totiž zatím jen jeden komunikační kanál s okolím a tím je *čirá radost z objevování bytí* (i když se při tom někdy pláče).

A na počátku bylo slovo... tím se každá věc, která dosud byla určená jen kategoriemi líbí nebo nelíbí, pojmenuje. Věci získají jméno, charakteristiku a hodnocení. Počet komunikačních kanálů se začne pomalu rozšiřovat. Proč? Protože jako lidské bytosti žijeme ve společnosti dalších a tato společnost nás formuje k nějakému svému obrazu. Jména a hodnocení věcí kolem nás jsou nám implantovány pod kůži od rodičů, učitelů, autorit. A my jim věříme, protože jsme se tady původně ocitli vyzbrojeni pouze

jedním komunikačním kanálem: *čirou radostí z objevování bytí*. Když se narodím klasické stře-doevropské rodině, dostanou věci jméno v mé mateřštině a budu objevovat matičku zemi. Naopak, narodím-li se do rodiny mořských nomádů, můj první objev bude slaná chuť z hlubin oceánu a plavání pohyb přirozenější než chůze. Mořské plody pokrmem samozřejmým jako pravé české jahody, ovšem s tím rozdílem, že při samosběru plodů moře se dá užít daleko víc legrace než na plantážích jahod u Uhřetěvsi... Etické a lidské hodnoty na cestu životem dostanu do poutnické mošny zcela jistě velmi rozdílné.

Naše poutnická mošna se s přibývajícími lety začne pomalu plnit. Nejdříve je třeba všechno pojmenovat, naše myšlení se odehrává ve slovech. Potom pochopit význam symbolů a pravidel, bez nich se přece společensky existovat nedá, a naučit se v nich a mezi nimi pohybovat. A teď zásadní otázka. Kdo rozhodl, že je to tak správně, že to je dobře?

No a tak jsme tady. Stojíme na cestě s těžkou poutnickou mošnou plnou příkazů, zákazů, společenských pravidel, špatných návyků a se závratí z vlastního pocitu duchovního bezdomovce a lidského ztroskotance. To všechno, co nás učili rodiče, učitelé, lidé kolem, mělo zásadní vliv na formování a deformování naší *čiré radosti z objevování bytí*. Teď se vláčíme jako ta mula s nákladem minulosti svého života, předsudků, osobní i kolektivní viny. Bez radosti, protože už jsme všechno objevili, a bez fantazie pro pokus o nové objevy. Nikde žádná šipka ani rozcestník, který by naznačil směr.

Tisíce a tisíce let se snažíme pochopit vesmír a porozumět především sami sobě, svému vlastnímu mikrosvětu. Tvoříme si různé teorie, filozofie, pohledy a náhledy na svět kolem. Vytváříme si mýty, pověry a příběhy o všem, včetně nás samých. A o to jde. Tvoříme si vlastní příběh svého života, příběh rodiny, lidstva, příběh celého světa. Každý z nás máme nějaký příběh, který nám je společný, jakýsi vzkaz, dědictví nebo chcete-li poselství. Předáváme ho sobě

i všem kolem nás. A právě tvůrčí čin vytváření a předávání tohoto vzkazu je naším nejušlechtlejším uměním. Ten vzkaz je náš život. Příběh, který tvoříte, je vaše jedinečné umělecké dílo, bez ohledu na to, do jaké míry je pravdivý nebo krásný, nebo naopak lživý a ošklivý. Vy jste jeho autoři a tvůrci, máte možnost volby, protože člověk jde vždy tou cestou, kterou si zvolí. Můžete si vybrat jakýkoliv přístup k umělecké tvorbě, v níž krása a estetika buď jsou, nebo nejsou přítomné. Stejně tak jako pocít radosti – buď v nás je, nebo není. Pochopíme-li však, že jsme v tvorbě našeho uměleckého díla – tedy našeho života – Janem Blažejem Santinim Aichelem, pak jím skutečně jsme. Potom opravdu můžeme vyprojektovat monumentální sakrální stavbu, kde světlo oltářního prostoru prozáří duši a rozlije se do krajiny tohoto času a prostoru.

Letos na jaře jsem se procházela v lesích Jizerských hor mezi pramínky tajícího sněhu. Šla jsem mimo šipky a značky a jaksi mimo čas. A tak jsem ho našla. Ten klíč. Visel na stromě přivázaný na šišce obyčejným špagátem. Byl mírně zrezivělý, ale nečekal tam na mě dlouho. Měl číslo 21, symbol pochopení. Pocítila jsem tak nevýslovnou pokoru...

V našem srdci je schovaná neopakovatelná moudrost, to je ten vzkaz. Opravdovou duchovní cestu nenajdeme listováním v katalogu duchovních směrů, nejedeme přece na turné po spirituálních zážitcích. Naše cesta je v nás. Víím, někdy je těžké zbavit se věcí materiálních, a o to těžší těch nemateriálních. Ale přijde okamžik, taková skulina v čase, kdy je možné to udělat. Teď. Změna celé dosavadní koncepce, kterou nám přibalili do poutnické mošny. Vytvořme si svůj vlastní a originální způsob, který bude jen náš. A začneme u toho, že si odpustíme všechny prohřešky, které jsme sami na sobě napáchali, a všechny zátěžové věci z mošny vyházejme. Půjde se nám po cestě dál lehčeji.

A ještě něco. Ten klíč. Nechala jsem ho viset na tom stromě pro vás. Najdete ho nad Kryštofovým údolím asi čtyři kilometry od kapličky.

Žít v pravdě. Význam Jana Husa pro dnešek

Pražské prohlášení

Mezinárodního ekumenického společenství (IEF)

28. srpna 2015

Prohlášení Mezinárodního ekumenického společenství (International Ecumenical Fellowship – IEF) je výsledkem spolupráce křesťanů z různých denominací a několika zemí Evropy. Vzniklo v rámci mezinárodní konference v Praze v srpnu 2015. Tématem konference bylo Žít pravdu, osobnost Jana Husa byla centrální a většina programu na konferenci (přednášky, tematické workshopy, liturgické slavnosti v různých tradicích) se Husa a husitství týkala. Pražské prohlášení s názvem Žít v pravdě bylo současně vydáno v pěti jazycích (česky, anglicky, francouzsky, německy a španělsky) a jeho záměrem bylo oslovit veřejnost a církevní představitele nejen v ČR, ale i v dalších evropských zemích. Autorským kolektivem, který prohlášení zformuloval, byli členové teologické komise v rámci IEF. Mezi nimi se nalézali katolíci (emeritní profesor Nového zákona z Belgie Adelbert Denaux, vedoucí ekumenického oddělení univerzity ve Valencii Andrés Valencia Pérez, jeho kolega v téže funkci v polském Lublinu Przemysław Kantyka), evangelíci (německý teolog a farář, aktivní v mezinárodním ekumenickém dialogu, Hans-Georg Link, teolog Rudolf Weth, organizátorka ekumenických aktivit Gudrun Steineck), anglikáni (dlouholetá prezidentka IEF Kate Davson, John Sclater). Českou stranu zastupoval moderátor teologické komise, katolický teolog se silným ekumenickým zaměřením působící na Evangelické teologické fakultě Filip Outrata.

Úvod

Šestisté výročí smrti českého teologa, kazatele a reformátora církve Jana Husa (kolem 1370–1415) je příležitostí k hlubšímu zamyšlení nad tématem pravdy, které mělo pro Husa zásadní význam. Jako členové Mezinárodního ekumenického společenství usilujeme o dosažení viditelné jednoty křesťanských církví a v tomto usilování si bolestně uvědomujeme, že skutečné jednoty je možné dosáhnout jen v otevřenosti k pravdě, v čestném a přímém jednání a v ochotě k přijetí druhého. Život a smrt Jana Husa, stejně jako nejdůležitější body jeho teologického učení, jsou pro nás bohatým zdrojem inspirace.

Význam Jana Husa pro dnešek

Mistr Jan Hus, nejvýznamnější, byť nikoli jediný představitel tzv. první reformace v českých zemích, byl ovlivněn myšlenkami anglického teologa Johna Wycliffa (kolem 1320–1384) a hluboce zakotven v kontextu pozdně středověké teologie a zbožnosti. Jeho učení proto nemůže pro člověka počátku 21. století představovat program či návod k životu. Na druhé straně, řada

myšlenek obsažených v Husově učení a husitském hnutí bylo v pozdějších staletích přijato a uskutečněno v různých křesťanských církvích, včetně té, k níž Hus sám patřil – římskokatolické církve. Jsme však přesvědčeni, že stále zůstává nemálo bodů, které nemají pouze historickou hodnotu, ale jsou navýsost aktuální i dnes.

Sám pojem pravdy je mnohými přijímán jako dvojznačný a nebezpečný, jak dosvědčuje řada tragických událostí lidských dějin až po dnešní dny. Ve jménu šíření „pravdy“ se zabíjelo, stejně jako se pro pravdu pomáhalo a pomáhá tam, kde je to zapotřebí. Žít v pravdě v pozitivním smyslu, tak jak to chápal mistr Jan Hus, může pro nás dnes znamenat: vždy se pokoušet rozeznávat pravdu, která je v druhých lidech, zejména v těch potřebných a chudých. V těchto dnech v této souvislosti myslíme zvláště na množství uprchlíků směřujících z míst zasažených konflikty, v Africe a na Blízkém východě, kteří dnes naléhají na naše hranice a na naše svědomí. Žít v pravdě pro nás znamená: být zde jeden pro druhého a pro každého, kdo potřebuje naši pozornost, pomoc a blízkost.

Pravda, která rozděluje, Pravda, která sjednocuje

Tím nejhlubším zdrojem pravdy pro Jana Husa a jeho následovníky byla osoba Ježíše Krista, který je Cesta, Pravda a Život (Jan 14,6) a Bible pro ně byla autoritativním slovem Božím v psané podobě, a nalézali v ní Krista jako psané Slovo Boží. Bible je společným základem, společným dědictvím všech křesťanů a mnoha lidí dobré vůle; a přece není snadné dojít na jejím základě k jedné všeobecně přijatelné pravdě o všech základních otázkách života a víry. Dějiny křesťanské církve, plné rozdělení a pronásledování „heretiků“ a všech, jejichž názory a způsob života nezapadaly do vládnoucího pravověří, o tom přináší mnohá svědectví. Jako členové IEF jsme přesvědčeni, že před každým křesťanem, stejně jako před každým člověkem, vždy stojí úkol vydat se na cestu hledání pravdy. Tak jako Jan Hus, považujeme Bibli za neocenitelného průvodce na této cestě, na cestě, po níž se dá jít pouze společně, ve vzájemné důvěře a pomoci.

Srdce křesťanské bohoslužby, eucharistie, sdílela v dějinách rozporuplný osud křesťanské církve. Nejhlubší tajemství Boha, který se stal člověkem, který nabídl sám sebe, aby otevřel člověku přístup k plnosti života a lásky, se stalo zdrojem neporozumění a rozdělení. Hluboce toho litujeme a jsme přesvědčeni, že svátost Kristova těla a krve je původem jednoty, která překonává všechna lidská rozdělení. V teologickém a liturgickém odkazu husitského hnutí můžeme vysledovat důležité prvky směřující k této jednotě – například používání národních jazyků, které umožnilo porozumění všem účastníkům bohoslužeb. Tato praxe byla později přijata velkou většinou církví a nakonec, na Druhém vatikánském koncilu, i církví římskokatolickou. Jiným z prvků jednoty je přijímání z kalicha pro laiky, které ve svém důsledku přispělo ke vzájemnému přiblížení kleriků a laiků. Všechno s jedním cílem, aby církev mohla být skutečně jedním lidem, jedním tělem.

Uzdravit rány dějin: na cestě k usmíření

Tragická smrt Jana Husa na kostnickém koncilu 6. července 1415 byla počátkem řetězce nešťastných událostí nejen v dějinách českých zemí. Ve jménu kříže se vedly války proti Husovým následovníkům, a na druhé straně se husité dopouštěli násilí vůči katolickým duchovním, řeholníkům i laikům. Všechno toto násilí, stejně jako náboženská nesnášenlivost a útlak pozdějších staletí, hluboce zasáhlo zemi Husovu, její tělo i duši. Odsouzení použití brutálního násilí vůči Janu Husovi, stejně jako odsouzení všech pokusů o zneužívání náboženství k mocenským účelům a potlačování svobody vyznání, je součástí každé skutečné snahy o uzdravení a usmíření.

Oceňujeme, že římskokatolická církev v osobě papeže Jana Pavla II. uznala Jana Husa jako jednoho z reformátorů církve. Na závěr symposia konaného v Římě 18. prosince 1999 vyjádřil Jan Pavel II. „hlubokou lítost nad krutou smrtí Jana Husa, která způsobila hlubokou ránu v srdci a duši lidu a stala se zdrojem konfliktu a rozdělení“ a zároveň „naději, že se podaří dosáhnout rozhodujících kroků na cestě k usmíření a skutečné jednotě v Kristu“. Byl to důležitý krok, a zásadní roli při něm sehrála činnost odborné historické komise, která zkoumala podstatné rysy Husova života a díla z hlediska římskokatolické církve i z širší ekumenické perspektivy. V takto započatém směru pokračoval i současný papež František, který 15. června 2015 vyjádřil své přesvědčení o tom, že musí pokračovat hluboké studium okolností Husova procesu, jeho učení a vlivu, jímž působilo. „Takový výzkum, vedený bez ideologické předpojatosti, bude důležitou službou historické pravdě, všem křesťanům a celé společnosti daleko za hranicemi českých zemí.“

Jako členové Mezinárodního ekumenického společenství doufáme, že po dvou povzbuzujících krocích učiněných papeži Janem Pavlem II. a Františkem bude následovat krok třetí: rehabilitace Jana Husa jako jednoho z „reformátorů církve“, mimo jiné zneplatněním jeho odsouzení jako heretika, které způsobilo tolik „konfliktů a rozdělení“. S Janem Pavlem II. se přimlouváme za rozhodující kroky „na cestě k usmíření a skutečné jednotě v Kristu“.

Obec unitářů v Brně

Rozhovor s předsedou obce Pavlem Sedlákem a duchovní Jarmilou Plotěnou

Valné shromáždění brněnské
obce 11. března 2016.
(Foto archiv OUB.)

Brněnská obec má v rámci českého unitářství velmi dlouhou a prakticky nepřerušenu tradici – jako jedna z mála, řekněme ještě s pražskou a plzeňskou obcí. Co byste z této tradice vyzdvihli jako stále živé, pro vás inspirativní? Snažíte se na něco dnes cíleně navazovat?

PS: Asi bych to charakterizoval slovy z jedné unitářské písně – „vystavte duši proudům paprsků sluncí všech“. Pozitivní inspirace křesťanstvím, buddhismem, židovstvím i jinými směry, které nestavíme proti sobě, ale hledáme jejich společný smysl a základ.

JP: V naší obci bylo vždy mezi členy osobní přátelství, za těžkých let okupace i za těžkých let totality. Zakládající rodiny Ventrubova a Doležalova a později br. Rev. Mikota a br. Houser nastavili vysokou laťku náročného morálního a hlubokého duchovního života nejen pro členy, ale i pro široký okruh příznivců. V tomto se snažíme pokračovat, je to pro nás stálý, nikdy nekončící úkol.

Můžete (zejména členům našich novějších obcí) připomenout významné osobnosti brněnské unitářské historie, ideálně s jejich stručným představením?

PS: Nejsem v brněnské obci pamětníkem. Rád vzpomínám na bratra Bohumila Housera, s jeho hlubinným pochopením křesťanství

a buddhismu. Významným impulzem je pro naši obec odkaz společenství lidí, kteří brněnskou obec založili, v jistém smyslu jsou stále s námi. Samozřejmě nemůžeme vynechat N. F. Čapka, který vznik brněnské Unitarie inspiroval. (JP: Br. Čapek do Brna řadu let jezdil, jeho přednášky bývaly velmi oblíbené a hojně i veřejností navštěvované). Omlouvám se všem, které jsem zde nejmenoval, zajímavých a inspirativních osobností prošlo naší obcí mnoho.

JP: Zakládajícími členy brněnské obce byli Jan a Anežka Vitouchovi, kteří vydatně pomáhali br. dr. Čapkovi v jeho práci na Moravě. Od roku 1930 byli brněnskými unitáři Antonín a Zdenka Vaďurovi a jejich čtyři děti. Ze zakladatelské rodiny Ventrubových je naším členem br. Vladimír Ventruba, který dokáže poutavě vyprávět o svých vzpomínkách na N. F. Čapka a K. Hašpla. Dlouholetou předsedkyní byla ses. Magdalena Doležalová (1886–1984). Další naší významnou osobností byl br. Rev. Miloš Mikota (1919–2010). V roce 1930 se stal unitářem, v září 1944 byl dr. Karlem Hašplem ustaven duchovním NSČU pro místní odbočku v Brně a pro oblast moravskoslezskou. V období totality byl několik let vězněn (od roku 1954), protože byl přítelem armádního generála dr. Bohumila Ečera, významného spolupracovníka dr. Eduarda Beneše. Po propuštění směl vykonávat jen podřadné práce v továrnách. Teprve v roce 1966 mohl působit

v Obci unitářů v Brně jako laický kazatel. Činnost brněnské obce tehdy obnovil společně s Otakarem Vojkůvkou, Ing. Jiřím Elgerem, Bohumilem Houserem, Dr. h. c., a s Milošem Horkým. Bohumil Houser byl uznávaným znalcem východních duchovních směrů a oblíbeným cvičitelem jógy. Ing. Jiří Elger je autorem řady článků, publikací a přednášek s jógovou a duchovní tematikou. V brněnské obci působila řada výrazných osobností, jako prof. Miluše Šubartová, autorka řady textů a básní. Bohužel nemůžeme všechny zasloužilé členy vyjmenovat.

Od vaší obce se nyní osamostatnila obec v Ostravě, jak se to promítne do dění v obci? Jak velká je nyní brněnská obec?

PS + JP: V současnosti je v Brně okolo šedesáti členů. Kolem ostravské Vily Univers se shromáždilo společenství lidí jdoucích svobodnou duchovní cestou. Zde patří velké poděkování bratru Ing. Liboru Mikšovi, který toto dění organizoval. A také linii majitelů vily Univers, kteří ji zasvětili „duchovnímu pozvednutí našeho národa“. Pro Brno se osamostatněním Ostravy nic zásadního nemění, pro Ostravu to znamená možnost dalšího růstu, myslíme, že si navzájem držíme palce.

Roste vaše obec? Máte nějaké konkrétní nápady a záměry jak oslovovat veřejnost a získávat nové členy?

PS + JP: Hlavní otázkou pro nás je, jak povzbudit aktivitu členů a příznivců. Letošní rok jsme uspěli s grantem NSČU pro propagaci naší obce formou přednáškové činnosti, to nám pomůže oslovit veřejnost. Jistě by nám pomohlo umístění naší obce na více exponovaném místě blíže centru, ale to je mimo naše finanční možnosti. V současnosti hledáme vhodnou formu propagace.

Které programy dnes patří k vašim stěžejním?

PS + JP: Z pravidelných týdenních programů jsou pro nás stěžejní naše páteční shromáždění, to je nepochybně základ činnosti naší obce. Z akcí konaných jednou za rok jde o Květinovou slavnost a Otevírání studánek.

Zkuste prosím sami o sobě uvést, v čem byste mohli být zajímaví, inspirativní pro

ostatní české obce. Máte nějaké zajímavé aktivity, které nejsou v jiných obcích běžné, a rádi byste se o zkušenost s jejich provozováním podělili? Narážím například na každoroční Otevírání studánek, Pegásky nebo zpívání duchovních písní a manter... – a jistě máte i další podobné věci, o nichž vůbec nevím, takže prosím povězte nám o nich! Co je jejich účelem a smyslem, jak jste k nim došli a proč se vaší obci osvědčily?

PS: Každoroční Otevírání studánek jistě patří k našim nejpěknějším programům. Pokud to někoho zajímá, ať se přijede podívat. Vycházíme z básně *Otevírání studánek* básníka Miloslava Bureše, společně zanotujeme i pár slok z jejího zhudebnění Bohuslavem Martinů. Co se týče zpívání „manter“, zpěv je poněkud podceňovanou aktivitou. Když se řekne „udělat něco pro zdraví“, většina lidí si představí návštěvu posilovny, případně hathajógu, přitom naše země má úžasnou hudební tradici. Obecně, každý program závisí na tom, zda se najdou lidé ochotní jej vést a spoluvytvářet. Současná konzumní pop-kultura vede spíše k pasivitě, ale to je o důvod víc s tím něco dělat. Lidé jsou reklamou a podobnými věcmi vedeni spíše k tomu, aby investovali svůj čas do sledování televize, nebo do zábavy na počítači a na internetu, než do svého aktivního duchovního rozvoje.

JP: Myslím, že jsme zajímaví tím, že mnoho členů a příznivců naší obce se věnuje nějaké umělecké činnosti, literární, hudební nebo výtvarné. Například od 21. června do 19. srpna 2016 se koná v muzeu ve Velké Bíteši výstava fotografií RNDr. Milady Škárové – Anna Pammrová, žena s duší lesa. Osvědčuje se nám pořádání malých slavností, spojených s cykly přírody a lidského života (Malá chlebová slavnost, Malá vodní slavnost, slavnost jarní a letní – letos v létě budeme pozorovat Perseidy).

Také již dlouho vydáváte časopis Poutník. Od jakého roku vlastně? A jak se za ta léta Poutník proměnil? Poslední změna se udála tuším letos – minimálně co se týče formy. Kam Poutník „nově“ směřuje?

JP: Od vzniku v roce 1986 vydávala obec svůj občasník – „Zpravodaj“. Poutníka jsem začala

vydávat od 1. ledna 1993. Poutník se vyvinul z neformálního časopisu, vytvářeného na psacím stroji a rukou, kopírovaného na kopírce, až k současné podobě, vytvářené na počítači v textovém editoru. Motto prvního čísla Poutníka:

*Šest barev duhy poutník v očích má
a sedmou stále hledá.*

*Jen upřímná pouť ke Světlu
mu k šesti sedmou přidá.*

*Závoj mámení když dodoutná,
ze Zdroje Pravdy srdce pije,*

*ten poutník, který cestou nezklamal,
sedmerou barvou lásky žije.*

PS: Poutník má směřovat ke kvalitnějšímu zpracování a vyššímu počtu výtisků, aby bylo možné oslovit větší okruh čtenářů. I za cenu menší periodicity, což souvisí nejen s finanční stránkou věci, hraje v tom roli i existence kvalitního celounitářského časopisu – Tvůrčího Života, kam rádi přispíváme. Není důvod zahltnout unitáře tiskovinami, důležitá je kvalita, abychom byli schopni skutečně oslovit. V současnosti procházíme obdobím změn, věřím, že po prázdninách se nám podaří tento cíl naplňovat.

Jaké máte plány a konkrétní cíle do budoucna, řekněte pro nejbližší dva roky?

PS + JP: Naším dlouhodobým snem je najít pro obec vhodnější prostory.

Je něco, s čím jste jako vedení obce nespokojení, co je pro vás do blízké budoucnosti výzvou?

PS + JP: Slovo výzva se dnes již poněkud stává frází, která nabývá až ironického náboje. Nejsme příliš šťastní z toho, že jsme v pronajatých prostorách časově omezení. Programy pořádáme pozdě odpoledne nebo večer, funkcionáři chodí do obce po svém zaměstnání, takže uzavírání budovy dost vadí. Lidé, kteří k nám po práci přijdou, by s námi rádi pobýli déle, probrali svoje životní situace a starosti, ale není to možné.

Spolupracujete s nějakou zajímavou, třeba neunitářskou organizací?

PS + JP: Spolupracujeme spíše se svobodnými jednotlivci z různých organizací. Měl u nás přednášku třeba rabín z brněnské židovské obce, nebo se u nás objevují lidé z ekologického Občanského sdružení Smrk, z vegetariánských a veganských kruhů, máme kontakty s Obcí křesťanů... Měsíčně se u nás konají setkání příznivců společnosti Alan Kardec.

Kdybyste měli vybrat nějaké motto pro vaši obec v roce 2016, jaké by bylo a proč?

PS: Každý rok vytváří naše duchovní péefku, letošním mottem je: „Mír, lásku a porozumění tomu, co nás potkává.“

JP: Letos se naše květinová slavnost točila kolem tématu Moudré, tolerantní evropanství.

připravila KLK

Přednáška malíře
Vladimíra Kiseljova
organizovaná
brněnskými unitáři
8. dubna 2016.
(Foto archiv OUB.)

Unitářství v Rakousku

rozhovor s předsedou místní organizace Alim Gronnerem

Ali Gronner se narodil roku 1945. Po roce 1968 se angažoval nejprve v levicovém hnutí, později v hnutí zelených, byl členem zakladatelského výboru dnešní parlamentní Strany zelených a jejich vzdělávacích programů. V roce 2003 vystudoval kulturní a sociální antropologii, v roce 2015 religionistiku.

Rakouští unitáři mívají setkání a programy s týdenní periodicitou, jednou za měsíc se pak koná slavnostnější duchovní shromáždění. Fotografie na této dvoustraně jsou z jednoho z nich z Lince, 2015. (Soukromý archiv Aliho Gronnera.)

Ali, jak dlouho existuje organizované unitářství v Rakousku?

Poměrně krátce, naše organizace Unitarisch-Universalistische Forum (UUF) byla založena v prosinci roku 2007.

Co tomu předcházelo?

Založil jsem ji poté, co jsem se v roce 2007 zúčastnil zasedání Mezinárodní rady unitářů univerzalistů (ICUU) v německém Oberweselu. Oslovil jsem některé své přátele, o nichž jsem předpokládal, že by o takovouto činnost mohli mít zájem, a začali jsme pracovat společně.

Jak hluboko do historie sahají vaše kořeny? Považujete se v nějakém smyslu za dědice (německé) protestantské reformace nebo některého z reformních hnutí v dějinách křesťanství?

V historickém smyslu je unitářství samozřejmě produktem reformace a renesance v Evropě.

Kolik obcí, nebo skupin má vaše organizace?

Dvě, ve Vídni a v Linci.

A kolik máte aktivních členů?

Patnáct.

V české republice máme také docela důležitou skupinu řekněme příznivců, kteří mají k unitářství blízko, ale nechtějí se stát členy – preferují volnější vztah k naší organizaci. Existuje v Rakousku něco podobného?

Ne, protože unitářství je v Rakousku zatím neznámé.

Jaká témata jsou pro vás atraktivní a důležité a například často diskutovaná během vašich setkání či shromáždění, případně po nich?

Otázky spojené s etikou, politikou, historií a náboženstvím – často ovšem propojovaná dohromady.

Mohl bys popsat základní principy, na jejichž základě vaše organizace funguje?

Míváme přednášky na různá témata a duchovní shromáždění. Pokud jde o naše principy, tak ty lze najít na našich webových stránkách: www.unitarier.at.

Jakým způsobem získáváte finance na vaše aktivity?

Zatím pouze z členských příspěvků.

Jste v kontaktu s unitáři ze sousedních zemí?

Ano, navštívili jsme již obce v Praze a v Brně, v Budapešti a Györu.

Je na rakouském unitářství něco specifického?

Jsme unitáři univerzalisté.

Vím, že jsi měl přednášku o N. F. Čapkovi. Je pro vás tradice českého unitářství a konkrétně Čapkovy myšlenky nějak inspirující?

Protože nemáme žádného česky mluvícího člena, víme o Čapkovi pouze z anglických pramenů. Oceňujeme jeho roli jako zakladatele českého unitářství bez sdílení jeho českého nacionalismu – ale to bylo dáno duchem tehdejší doby.

Chcete se stát oficiálně registrovanou církví či náboženskou společností? A pokud ano, co pro to musíte splňovat?

Ne, nechceme být oficiálně zaregistrováni jako církev nebo náboženská společnost. Jsme organizováni jako sdružení podle rakouských zákonů a neptáme se, jestli je někdo členem nějaké náboženské skupiny.

Jak vidíš (obecně) budoucnost rakouského unitářství?

Nebude to jednoduché.

připravil Štěpán Mairovský

Jakou hodnotu má pravda?

Milena Hosenseidlová

Dobrý den, milé děti,

na 6. července připadá již po dobu šesti set let výročí úmrtí mistra Jana Husa. Někteří jste o něm už možná slyšeli ve škole, neboť to, co o něm zachovala paměť národa, opravdu stojí za pozornost.

Mistr Jan Hus proslul jako člověk, který bránil pravdu za všech okolností, a to doslova do posledního dechu. Proslul jako člověk, který se nevzdal svého přesvědčení, a to ani pod pohrůzkou smrti. Jako člověk, který za pravdu zemřel. Upálili jej na hranici, protože nechtěl poznanou pravdu odvolat.

Jakou hodnotu tedy má pravda a vlastní přesvědčení, když za ně stál život?

S vlastním přesvědčením se to má vcelku složitě, neboť to se může a vlastně povětšinou i má poněkud proměňovat... Hus sám o tom říká, že pokud pozná, že někdo jiný mu ukáže, že jeho názory jsou správnější, přijme je za své a nebude lpět na tom, co dříve hlásal. Neznamenal to však, že by své názory měnil často. To vůbec ne. Jen nechtěl bránit nepravdu.

A pravda? O té se říká, že je jen jedna. A vlastně ji všichni stále hledáme. Cestou k ní ale kříží naše kroky nejedna lež a přetvářka. Mnohdy je to i tak, že se člověk bojí pravdu přiznat. Někdy se lidé snaží si nepravdou přilepšit... A někdy se pak mohou zaplést do úplné sítě ze lží, nepravd a polopravd, až už nevědí kudy kam...

Přitom pravda obvykle bývá prostá a pro lidi, kteří nevědí kudy kam, může být pravým pozehnáním, protože o pravdu se můžeme opravdu vždycky opřít, i když se nám nemusí zrovna líbit.

Byla jednou jedna holčička, jmenovala se Antonie a rodiče jí říkali Tončka. Své jméno ale moc ráda neměla, připadalo jí zastaralé. Její spolužačky byly Aneta, Laura a Adriana a Tončce se zkrátka zdálo, že její jméno je moc obyčejné, a tak když jednou jela na tábor, rozhodla

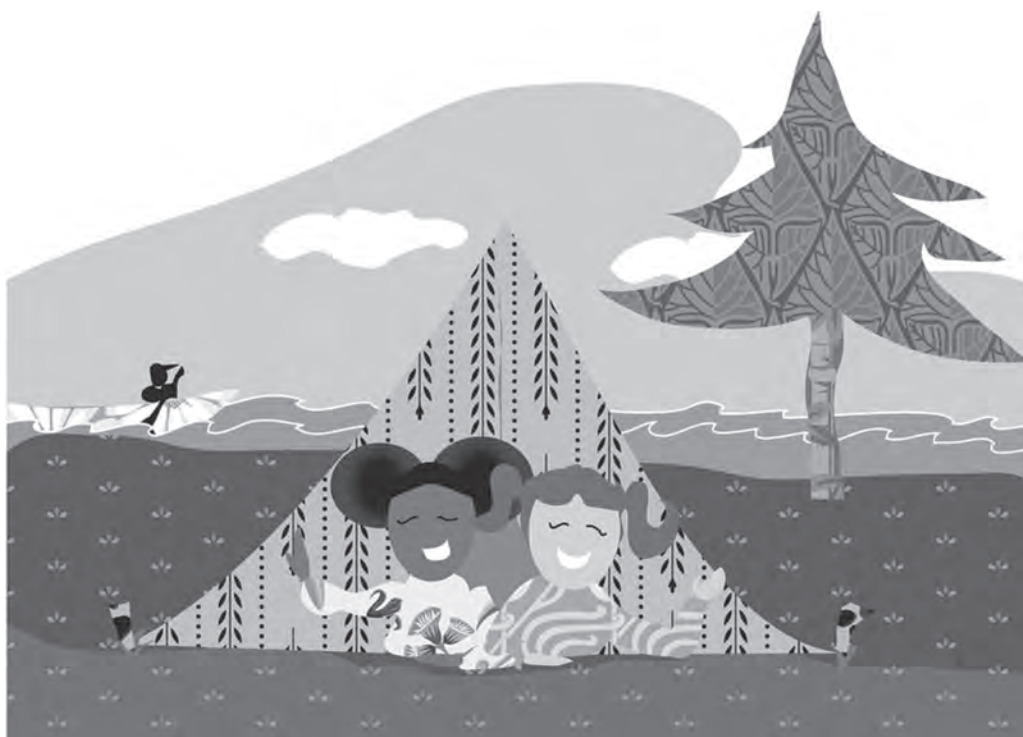
se, že se všem představí jinak. Přemýšlela, jaké jméno by vlastně chtěla, a protože měla ráda hrdinku svého dívčího románu Wanesu, rozhodla se, že si bude říkat tak. Svoji kamarádce Lindě, se kterou na tábor jela, proto hned na začátku řekla, že má nové jméno. Linda to ale nemohla pochopit a hlavně byla zvyklá na ni volat Tončko nebo Tony. Tončka ale byla rozhodnutá a Lindě nazlobeně řekla, že když jí nebude říkat přede všemi Waneso, tak s ní přestane kamarádit.

Linda z toho byla zmatená a vůbec se jí nelíbilo, jak se k ní Tony začala chovat. Nejdřív byla smutná a zamlklá a Tončka ani Linda na jednu nevěděly, jak by se spolu měly bavit. Tony se obrátila k jiným děvčatům a dala se do řeči s nimi. Kromě nového jména jim vyprávěla o sobě ještě mnoho dalších věcí, které si sice přála, ale které nebyly pravdou. Jako třeba, že má doma malinkého chlupatého pejska, bílou pudlici Lili, která umí prosit, dávat pac a chodit po zadních... A když jí pak jiná dívka povídala o svých andulkách, hned si Tončka přibásnila, že ona má velkého barevného papouška, který umí opakovat, co kdo řekne, a vítá ji doma vždycky, když přijde ze školy: „Ahoj Wanesso, ahoj Wanesso.“

Jenomže to Linda už nevydržela, zakřičela, že to není pravda, a pak utekla. Wanesa najednou už byla ve své nové roli tak rozparáděná, že začala mluvit nepravdu i o Lindě, pomlouvat ji. Že prý Linda se hrozně vytahuje..., a že ve škole pořád bere dětem věci... a ... a, a pak už ji nic dalšího nenapadlo.

Mezitím ale přišla paní vedoucí z tábora a povídá, že Petra a Tonička mají jít s ní. Petra hned vyskočila, ale Tončka zůstala zaraženě stát. Paní vedoucí se k ní sklonila a povídá: „No tak, copak je? Ty jsi přece Tonička, Antonie Linhartová, víd?“

Petra se na ní vyjeveně otočila, a stejně tak i další dvě okolo stojící děvčata měla otazníky v očích. Tončka zareagovala pohotově a začala i paní vedoucí vyprávět, že má dvě jména, že je Antonie Wanesa, a jestli by jí prý mohli říkat Waneso... Paní vedoucí na to odpověděla: „No tak dobře, tak už pojď, Waneso.“ Ale pak telefonovala jejím rodičům, že do přihlášky na tábor je třeba uvádět celé jméno dítěte, a proč tam

Obr. © Kirstenrr | Imagio.cz | Dreamstime.com.

nenapsali, že je jejich dcera i Wanesa? I ti se podivili, co to paní vedoucí povídá, a vysvětlili, že jejich Tončka má jen jedno křestní jméno.

Paní vedoucí si pak Tončku zavolala a chtěla od ní znát pravdu. Ta nakonec vyšla najevo celá a všechna děvčata, se kterými se chtěla Tony nově kamarádit, se k ní v tu chvíli obrátila zády. Už tady nebyla ani Linda a Tončka najednou byla sama. Nejdřív našťavaně prohlásila, že jsou všichni pitomí a zlí, že jí nerozumějí a pak se rozplakala...

Paní vedoucí ji nechala chvíli vyplakat a pak s ní mluvila o pravdě, která se nám nemusí vždycky třeba líbit, ale je nutné s ní počítat, o ní se opírat.

Vždyť kdyby Tončka hned na začátku přiznala, že je Tončka, pak mohla s klidem říct, že by se jí víc líbilo jméno Wanesa i to, že by chtěla bílého chlupatého pejska, a všechna děvčata, kterým na ní opravdově záleží, by to pochopila.

A s děvčaty, která by byla ochotná ji odsoudit jen kvůli jménu, by stejně nebylo možné uzavřít opravdové přátelství.

Ještě bylo třeba se omluvit Lindě a i ostatním. Nakonec se ukázalo, že ostatním děvčatům vůbec nevadilo, že se jmenuje tak obyčejně, ale to, že jim neříkala pravdu.

Inu říká se, že pravda nakonec vždycky vyjde najevo. Jen to někdy trvá dlouho, a proto bychom měli pravdě pomáhat a vždy jednat podle jejích pravidel.

A jaká ta pravidla jsou? Jak rozeznávat pravdu od nepravdy? Zde je třeba obrátit se jako mistr Jan Hus na ctnosti člověka – sám dělat věci pravdivě s láskou, pokorou, poctivostí i úctou k druhým lidem, ne pouze pro vlastní prospěch. Pak se podle vlastního poznání pravdy daří lépe rozeznávat i pravdu okolo sebe. Tak Vám ze srdce přeji, aby se vám dařilo žít v pravdě. S ní je člověk totiž šťastnější.

Errata:

Ve třetím letošním čísle časopisu Tvůrčí život cituje dr. Milan Lustig z recenze Radovana Lovčího, která měla být věnována knize Jiřiny Chudkové Být sám sebou. Jedná se o omyl, neboť citované pasáže se objevují v recenzi této knihy z pera známého beletristy a předního člena Střediska západočeských spisovatelů Ivo Fencle (*16. 4. 1964), kterou lze najít na internetové adrese: <http://www.literarky.cz/blogy/ivo-fencle/21235-deset-let-od-smrti-filolozky-jiriny-chudkove>. Fenclov text byl pro svůj zajímavý obsah převzat i dalšími servery, zveřejnily jej mimo jiné i Parlamentní listy. Radovan Lovčí tedy není autorem jmenované recenze, je naopak editorem zmiňovaného knižního díla.

Tvůrčí život / ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ / ročník 5, 2016, číslo 4

Vydává:

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524.

Vychází 6x ročně.

Redakční rada:

PhDr. Jaroslava Dittrichová, Susan Goldberg, Petr Jirgl, ThDr. Karolina Sofia Pavala, PhDr. Kristýna Ledererová Kolajová, PhDr. Radovan Lovčí, MgA. Miloš Mášík, Ing. Pavel Sedlák

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová

Grafická úprava a sazba:

Pavel Bosák

Tisk:

Nová tiskárna Pelhřimov, s. r. o., Krasíkovická 1787, 393 01 Pelhřimov

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náleží autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Litoměřický kancionál, Jan Hus na kostnickém koncilu, iluminace © ČTK/Havlíček Milan.

Obrázky na třetí straně obálky © Archiv NSČU.

Obrázek na čtvrté straně obálky © Frizzantine | Imagio.cz | Dreamstime.com.